

INSPIRATIEGIDS

AANTREKKELIJKE PAARDENPADEN

WANDELWEGEN VOOR RUITER EN MENNERS
AANLEGGEN EN ONDERHOUDEN

Foto: Koen De Langhe - Provincie Limburg

Verantwoordelijke uitgever

Ilse Ideler, directeur Regionaal Landschap Lage Kempen vzw

Redactie

Hanne Mengels, Regionaal Landschap Lage Kempen
Katrien Van Miert, Tails Communications
Sarah Kennes, Tails Communications

Vormgeving

Tails Communications
www.tailscommunications.be

Fotografie en illustraties

Koen De Langhe - Provincie Limburg (incl. cover en achterzijde)
Paardrijden in de Kempen
Lieven Geuns - Bosland
Ivan Deleus
Caroline Vervecken
Valley of Angels

Kobe Van Looveren

Tails Communications

Toerisme Lommel

Glenn Geerts

KunertC - Creative Commons

Editie

Juni 2023

Wettelijk depot

D2023/10.676/03

Overname van teksten

Volledige of gedeeltelijke overname van de tekst uit deze brochure wordt aangemoedigd mits opname van de volgende - volledige - referentie: "Inspiratiegids: Aantrekkelijke paardenpaden | Uitgave van Regionaal Landschap Lage Kempen, editie 2023" De overname van foto's dient besproken te worden met de desbetreffende fotograaf. Neem gerust contact met ons op voor meer info.

DEZE GIDS: INSPIRATIE EN TIPS	4
TOERISTISCHE TROEF EN ECONOMISCHE GROEIMARKT	6
DE BASICS: PAARDEN, RUITERS EN MENNERS.....	8
EEN GOED PAARDENPAD: DE ESSENTIËLE INGREDIENTEN	11
MINIMALE AFMETINGEN.....	12
VRIJ VAN OBSTAKELS EN ONVEILIGE ELEMENTEN	14
GESCHIKTE ONDERGROND	17
DOORDACHT GECOMBINEERD GEBRUIK.....	20
EFFICIËNTE TOEGANGSWEGEN	22
PARKEERGELEGENHEID	24
ONTHAAL EN INFORMATIE	26
BEWEGWIJZERING EN ROUTEKAART.....	27
AANGEPASTE OVERSTEEKPLAATSEN	29
ONDERHOUDSBELEID	32
BRENG JE ROUTE TOT LEVEN: SCOREN MET BELEVINGSELEMENTEN.....	35
WATERVOORZIENINGEN	36
BINDPLAATSEN	37
OPSTAPJES.....	38
PICKNICKBANKEN	39
KNABBELPLANTEN	40
PADDOCK	42
DOORWAADPLAATSEN EN ZWEMVIJVERS	44
GALOPSTUKKEN	46
HINDERNISSEN	47
PLEISTERPLAATS.....	49
INTERVIEW: LOMMEL OP DE (RUITER)KAART	52
OPPORTUNITEITEN EN AANBEVELINGEN: PAARDENVRIENDELIJKE HORECA.....	54
(EET)CAFÉS.....	56
LOGIES.....	58
INTERVIEW: ORSHOF.....	60
BESCHERMING VAN STREEKIDENTITEIT, FAUNA EN FLORA	65
INTERVIEW: INSPIRATIE BIJ DE NOORDERBUREN.....	66
GENIETEN: DROOMROUTES	71
ROUTES EN ACCOMMODATIES OPSTARTEN EN VERBETEREN	73
BIJLAGEN	74
GEDRAGSCODE EN VERKEERSREGELS VOOR RUITERS EN MENNERS	76
GEDRAGSCODE EN VERKEERSREGELS VOOR ANDERE WEGGEBRUIKERS.....	78
BRONNEN	80

Foto: Paardrijden in de Kempen

INSPIRATIE EN TIPS

DEZE GIDS

Voor ruiters en menners is Limburg een prachtig kader om hun hobby te beoefenen. Onze provincie is een echte voortrekker op het vlak van hippisch toerisme. Die rol willen we behouden. Daarom heeft het Regionaal Landschap Lage Kempen (RLLK) onderzocht welke elementen een nieuwe kwaliteitsimpuls kunnen geven aan het ruiter- en mennetwerk.

We stelden deze gids samen voor iedereen die op zoek is naar ideeën en praktische tips rond hippische recreatie. Gemeenten, overheidsinstanties, organisaties, terreineigenaren, ondernemers. ... vinden in deze brochure informatie rond het aanleggen, verbeteren en verrijken van paardenpaden.

- Wat zijn de basisvereisten voor een aangenaam, veilig ruiterspad?
- Waar moet ik rekening mee houden als ik mijn wegen of accommodatie op menners wil richten?
- Welke extraatjes kan ik toevoegen aan mijn route om meer hippische recreanten aan te trekken?
- Hoe kan ik als horeca-uitbater inspelen op ruiters en menners?
- Wat zijn de kansen en valkuilen met betrekking tot het landschap en de natuur?
- ...

”Met deze inspiratiegids willen we lokale ondernemers – en iedereen die met hippisch toerisme bezig is – ondersteunen door hen te motiveren paardvriendelijke ingrepen te doen of ruitertoerisme aan te bieden.”

Ilse Ideler, Directeur Regionaal Landschap Lage Kempen

Foto: Lieven Geuns - Bosland

ENQUETE

Deze inspiratiegids ontstond uit het PDPO-project 'Kwaliteitsimpuls Limburgse ruiters- en menroutes'. In dat kader namen we ook een enquête af bij ruiters en menners. Onze doelstelling: inzicht krijgen in hun behoeften en in de struikelblokken waarmee ze geconfronteerd worden. Deze bevraging vormt, samen met een uitgebreid literatuuronderzoek, de basis voor deze gids. De enquêteresultaten worden doorheen deze brochure besproken. Een overzicht van de geraadpleegde bronnen vind je in de bijlagen.

TIP

TIP | Surf naar www.rllk.be voor de meest recente versie van deze infogids.

Foto: Lieven Geuns - Bosland

TOERISTISCHE TROEF EN
ECONOMISCHE GROEIMARKT

LIMBURG, DE INTERNATIONALE PAARDENHOTPOT

Limburg is een echte paardenregio. Gelegen pal in het midden van de belangrijkste fok- en wedstrijdgebieden ter wereld, is onze streek momenteel **'hotter dan hot'**. De internationale hippische wereld zakt massaal af naar onze handelaars, topwedstrijden, accommodaties, toeleveranciers, trainers, veterinaire centra.... noem maar op.

SAMEN OP EEN GOEI WEI

Met het project "Samen op een Goei Wei" ontwikkelde RLLK een praktisch werkboek voor het natuurlijk inrichten van de paardenweide, een belangrijke win-win voor paard en natuur. Met het project "De Grond van de Zaak" legden we de focus op een gezonde bodem.

Meer info

www.opeengoeiwei.be | www.rllk.be/grond-van-de-zaak

Recreanten en professionals

Naast paardenhouders kan ook het stijgende aantal paardenrecreanten uit binnen- en buitenland het gevarieerde landschap en de knappe trekpleisters van Limburg zeker smaken. Het toeristisch potentieel van onze regio is groot.

Want zowel professionele als hobbymatige ruiters en menners hebben geschikte, goed onderhouden paden nodig om te ontspannen, van een hippische vakantie te genieten en/of hun paarden getraind en gelukkig te houden. We willen graag de kwaliteit van de paardenpaden in Limburg behouden en verbeteren. Naast fietsers en wandelaars, zijn ook ruiters en menners een belangrijke groep van recreanten die we Limburg ten volle willen laten beleven.

Economische return

De inspanningen rond de uitbouw van paardenwegen kunnen een mooie economische return genereren. En dat weet de Limburger beter dan wie ook. Jaren geleden was onze provincie een echte trendsetter op vlak van hippisch toerisme. Met netjes bewegwijzerde en gevarieerde routes, een prachtige kaart, betrokken horeca-uitbaters en een opvallende marketingcampagne schopte Limburg het in een mum van tijd tot dé place to be voor hippische toeristen, zowel in België als in onze buurlanden.

Foto: Lieven Geuns - Bosland

Spring op de kar

Paardrijden en mennen is de laatste jaren enkel populairder en toegankelijker geworden. Maar helaas is de infrastructuur niet gevolgd... integendeel. Meer dan ooit zijn ruiters en menners aangewezen op gevaarlijke openbare wegen, waardoor ze niet meer op wandel gaan, niet meer binnenspringen bij de lokale horeca of hun gading zoeken in onze buurlanden.

Dringend tijd dus om opnieuw de teugels in handen te nemen en mee te surfen op het internationale paardensucces van België.

Foto: Paardrijden in de Kempen

DE BASICS

PAARDEN, RUITERS EN MENNERS

Succesvolle hippische paden zijn wegen waar paarden, ruiters en menners zich goed in hun vel voelen. Gelukkig is het niet zo moeilijk om toeristische routes af te stemmen op hun specifieke noden. Voordat we die in detail overlopen is het handig om over wat basiskennis te beschikken omtrent onze doelgroep. Hier zetten we de belangrijkste eigenheden van paarden, menners en ruiters voor je op een rijtje.

PAARDEN

Paarden zijn prooidieren die van oorsprong voorkwamen in weidse steppegebieden. Om te overleven vertrouwden ze op de kudde en een supersnelle vluchtreflex.

Vluchtdier: Ondanks een goede training en gewenning kan een paard altijd schrikken van onverwachte of opvallende voorwerpen, gebeurtenissen of geluiden. Het beperken van angstopwekkende factoren is een belangrijke voorwaarde voor het slagen van een route.

Kuddedier: Samenblijven en elkaar steeds kunnen zien is belangrijk voor een groep paarden. Wanneer ze gedwongen worden om te splitsen kunnen paarden onrustig worden. Bij het ontwerpen van een route voorzie je dus altijd voldoende ruimte. Vooral bij oversteek- of bindplaatsen is dat van groot belang.

Steppedier: Het oorspronkelijke dieet van paarden bestond uit takken, bast, droge grassen en kruiden. Door dit aan te planten op plaatsen waar ze stilstaan kan je vermijden dat ze aan je infrastructuur gaan knabbelen en bied je hen een gezond tussendoortje. Let wel: heel wat planten zijn giftig voor paarden (zie verder). Vermijd ze op je route.

MENNERS

Menners rijden aangespannen of – met andere woorden – met een koets. Voor een koets staan 1 of meerdere paarden. In dat laatste geval spreken we van een meerspan en worden de paarden meestal in even aantallen met twee naast elkaar voor de koets geplaatst.

Koetsen zijn breder en moeilijker te manoeuvreren. Menwegen voldoen dus aan een aantal extra criteria ten opzichte van ruiterspaden. Daarom moet je steeds afwegen of je jouw wegen ook toegankelijk wil maken voor koetsen. Indien dat niet lukt, kan je voor hen op bepaalde punten ook een omleiding voorzien. Tips of richtlijnen die specifiek betrekking hebben op menpaden herken je in deze gids aan het symbool hierboven.

Zichtbaarheid

Een menner zit minstens 3 meter achter zijn/haar voorste paard. Bij het oversteken of het nemen van bochten heeft een menner dus best een open zicht op de weg.

Omkeren

Het spreekt voor zich dat een koets veel ruimte nodig heeft om rechtsomkeer te maken. Wanneer een menner op een onverwacht obstakel botst en de weg niet breed genoeg is om te draaien, moeten de paarden losgemaakt en het span manueel gekeerd worden. Dat is niet alleen tijdrovend en vervelend maar ook een onnodig risico. Signalisatie, omleidingen en regelmatige checks kunnen helpen om dit probleem te vermijden.

Foto: Ivan Deleus

RUITERS

Van opgeleide trekruiters die meerdaagse wandelingen maken, tot beroepsatleten in diverse sportdisciplines: van buitenrijden houden ze allemaal, zo lang het maar veilig kan gebeuren. Je zou misschien denken dat je met je paden vooral recreanten aan kan trekken. Maar buitenritten zijn ook voor onze Olympische paarden een belangrijk onderdeel van hun training. Houd er dus rekening mee dat je ruiters in alle soorten en maten kunt verwelkomen, met uiteenlopende voorkeuren op het gebied van beleving, wandelafstanden, enz.

Groepsritten: Groepswandelingen zijn erg populair. Maar zelden gaan ruiters met meer dan 8 op pad. Dat is veiliger en voorkomt het zogenaamde 'accordeoneffect'.

L

T

EEN GOED PAARDENPAD

DE ESSENTIËLE INGREDIËNTEN

Er zijn heel wat zaken waar paarden, ruiters en menners blij van worden. Maar als het op buitenritten aankomt, staan veiligheid en gebruiksgemak bovenaan hun verlanglijstje.

Later gaan we dieper in op de surplus-elementen die je netwerk extra aantrekkelijk maken en helemaal tot leven brengen. In dit hoofdstuk ontdek je eerst de essentiële ingrediënten om jouw route veilig en gebruiksvriendelijk in te richten.

CRUCIALE EIGENSCHAPPEN VOOR PAARDENROUTES

MINIMALE AFMETINGEN 12

PARKEERGELEGENHEID 24

**VRIJ VAN OBSTAKELS EN
ONVEILIGE ELEMENTEN** 14

**ONTHAAL EN
INFORMATIE** 26

**GESCHIKTE
ONDERGROND** 17

**BEWEGWIJZERING EN
ROUTEKAART** 27

**DOORDACHT
GECOMBINEERD GEBRUIK** 20

**AANGEPASTE
OVERSTEEKPLAATSEN** 29

**EFFICIËNTE
TOEGANGSWEGEN** 22

ONDERHOUDSBELEID 32

MINIMALE AFMETINGEN

BREEDTE EN HOOGTE PADEN

Paarden zijn imposante dieren, maar hebben niet immens veel ruimte nodig. Ze kunnen al best goed uit de voeten op een smalle weg van pakweg een meter breed. Veel ruiters vinden smalle bospaadjes erg aangenaam. Anderen verkiezen dan weer het vrije gevoel van uitgestrekte rijstroken waarop ze veilig kunnen galopperen.

Extra ruimte heb je nodig:

- wanneer er in 2 richtingen gereden wordt:
- op passeerplaatsen waar paarden elkaar en andere weggebruikers vlot kunnen kruisen of voorbijsteken:
- voor menners

Minimale afmetingen

		
WEGBREEDTE (1-RICHTINGSVERKEER)	1M	2M
WEGBREEDTE (2-RICHTINGSVERKEER)	1,75M	3,5M
BREEDTE PASSEERPLAATSEN	1,75M	3,5M
DOORRIJHOOGTE	3M	3M

TIP

Menpad? Maak je bochten niet te scherp! Koetsen hebben voldoende ruimte nodig om doorheen bochten te manoeuvreren. Voorzie voldoende ruimte en maak ze niet te scherp.

TIP

Beperkte ruimte? Gebruik de bermen!

Ruiters mogen op de bermen rijden en geven daar ook vaak de voorkeur aan ten opzichte van de rijweg. Vaak vergen bermen weinig aanpassingen om ze geschikt te maken voor ruiters. Regelmatig maaien volstaat in veel gevallen. **Houd wel rekening met ecologisch waardevolle bermen waar betreding door paarden niet wenselijk is.** Gemeentebesturen hebben vaak een bermbeheersplan en kunnen inschatten welke bermen berijdbaar zijn en waar je best weg blijft.

Foto: Provincie Limburg

LENGTE VAN DE ROUTE

Wil je veel ruiters en menners aantrekken? Dan leent je paardenpad zich best zowel voor korte wandelingen (dichtbij huis) als voor daguitstappen. Misschien kan je zelfs aansluiten op een internationaal netwerk en meerdaagse trektochten verwelkomen.

De meeste routes worden opgebouwd uit meerdere lussen die in twee richtingen gereden kunnen worden en het mogelijk maken om op dezelfde locatie te starten en te eindigen. Als je vanop die locatie dan nog de keuze krijgt uit diverse, snel bereikbare lussen, kan het netwerk een echte trekpleister worden.

Een ideale afstand bestaat niet. Voor een kort wandelingetje kortbij huis kan 4 kilometer volstaan. Maar gemotiveerde trippers leggen

op een dag tot 40 kilometer af. Volgens onze bevraging van Limburgse ruiters en menners geven de meeste hippische toeristen de voorkeur aan ritten van 15 tot 25 kilometer. Die afstand wordt in de vakliteratuur ook wel vaker naar voren geschoven. In heel wat gebieden liggen momenteel geen korte lussen (+/- 4km). Veel van onze respondenten vinden dat bijzonder jammer.

Aanraders

- Afstanden van 15 tot 25km
- Lusvorm
- Mogelijkheden om meerdere lussen te combineren
- Aansluiting op andere routenetwerken
- In 2 richtingen te rijden

ANDERE DIMENSIES

Ook bij de minimale afmetingen van de oversteekplaatsen, tunnels, bruggen, poorten, doorgangen, parkings, ... op en rond je paardenpaden kan je best even stilstaan. Daarover vind je meer informatie in de desbetreffende hoofdstukken van deze gids.

Algemeen dien je ermee rekening te houden dat een bereden paard gemiddeld 0,9 meter breed en 2,5 meter lang is. Een koets met 1 paard ervoor is vaak zo'n 1,5 meter breed en al snel meer dan 5 meter lang. Let wel: koetsen bestaan in heel wat uiteenlopende maten en vormen.

Foto: Ivan Deleus

VRIJ VAN OBSTAKELS EN ONVEILIGE ELEMENTEN

Op wandel gaan met je paard doe je meestal om te ontspannen en te genieten. Maar als de weg opeens versperd is, je paard uit schrik niet meer verder wil of je vreest om - lichamelijke - schade op te lopen, wordt zo'n buitenrit al snel een frustrerend gebeuren. In dit hoofdstuk ontdek je welke obstakels en onveilige elementen je best vermijdt op een paardenroute.

BLOKKADES

Wist je dat blokkades de voornaamste reden zijn waarom sommige paardenroutes - na verloop van tijd - falen? En dan hebben we het niet over een omgevallen boom of een uitdijende struik die even onopgemerkt blijft. Al te vaak installeren beheerders onbewust obstakels in de vorm van wildroosters, sluisen, poorten, begrazingsprojecten, ... zonder na te gaan of ze op een paardenroute liggen. Het is dus niet

alleen de boodschap om vooraf mogelijke versperringen te elimineren, maar ook om te vermijden dat ze op een later tijdstip je route binnensluipen. Heel wat van de door ons ondervraagde ruiters en menners (zie eerder) gaven bijvoorbeeld aan regelmatig gehinderd te worden door stronken van gekapte bomen, betonblokken of te scherpe bochten.

Blokkades voor paarden

		
ONAANGEPASTE POORTEN EN DOORGANGEN	X	X
WILDROOSTERS	X	X
TRACTORSLUIZEN		X
BEGRAZINGSPROJECTEN	X	X
TRAPPEN	X	X
BOOMSTRONKEN	X	X
OVERWOEKERING (STRUIKEN, TAKKEN)	X	X
VERHARDING VAN TRAGE WEGEN	X	
VLONDERPADEN	X	X
STEILE, GLADDE BRUGGEN	X	X
SMALLE TUNNELS	X	X
SCHERPE BOCHTEN		X

Foto: Lieven Geuns - Bosland

TIP

Enkel menners geblokkeerd? Voorzie een omleiding!

Indien obstakels enkel een probleem vormen voor menners kan je voor hen een omleiding voorzien. Geef dit steeds ruim op voorhand en duidelijk aan. Wanneer koetsen op een obstakel botsen en niet kunnen omkeren, moeten ze de paarden losmaken en het span manueel draaien: een onnodig risico.

ONVEILIGE ELEMENTEN

Hoe ervaren je ook bent als ruiter of menner en hoe sterk de band met je paard ook is, de vluchtreflex van een paard kan je nooit volledig onderdrukken. Het blijven opmerkelijke dieren die wel eens schrikken onderweg. Vaak blijft het bij een kleine bibbering of een miniem sprongetje opzij. Maar paarden kunnen bijvoorbeeld ook terugdraaien of weigeren om verder te gaan. Daarnaast zijn ze ook

fysiek gezien best gevoelige wezens. Verstrikt of gekneld raken brengt voor hen mogelijk zeer zware gevolgen met zich mee. Gevaarlijke of beangstigende objecten kan je dus best verwijderen of aanpassen voordat je de route lanceert. Wees ook nadien waakzaam dat er geen problematische elementen op en naast de paden verschijnen.

Beangstigend of gevaarlijk voor paarden

	Vermijden op route	Vermijden naast route
PRIKKELDRAAD	X	X
HONDENLOSLOOPZONE	X	X
GROTE GRAZERS (SCHAPEN, KOEIEN, PAARDEN)	X	
DRUK VERKEER	X	
BEANGSTIGENDE OBJECTEN (WAPPEREND, FELLE KLEUREN, VREEMD QUA VORM, ...)	X	X
PUTDEKSELS	X	
GATEN, PUTTEN, KUILEN, GEULEN, GREPPELS,...	X	
BOOMWORTELS	X	
OVERHANGENDE TAKKEN	X	X
GIFTIGE PLANTEN	X	X
VALLEN (VB. VANGKOOI)	X	X

TIP

Menpad? Maak je bochten niet te scherp!

Koetsen hebben voldoende ruimte nodig om doorheen bochten te manoeuvreren. Voorzie voldoende ruimte en maak ze niet te scherp, over de actuele kwaliteit.

POORTEN EN DOORGANGEN

Wil je begrazingsgebieden afsluiten of op je wegen bepaalde gebruikers - zoals gemotoriseerd verkeer - weren, vergeet dan niet om na te gaan of ze deel uitmaken van een ruiter- of menroute. Dat gebeurt immers momenteel zelden. Zeer regelmatig worden mooi uitgewerkte hippische routes onbruikbaar door de installatie van poorten of sluisen. Het is nochtans perfect mogelijk om voertuigen en vee tegen te houden zonder paarden en koetsen te hinderen. Enkele voorbeelden:

Mensluizen

Een mensluis kan je vergelijken met een tractorsluis. Het is een manier om bepaald (gemotoriseerd) verkeer buiten een afgebakende zone te houden. Ruiters en menners kunnen de mensluis veilig passeren, maar bijvoorbeeld auto's rijden zich erop vast.

Aangezien een mensluis wagens buiten houdt, kunnen ook hulpdiensten de zone niet betreden. Daarom is het een goed idee om naast de mensluis een slagboom te voorzien. In geval van nood kunnen de hulpdiensten via de slagboom het gebied betreden.

Een mensluis kan bestaan uit drie afgeronde verhogingen. Twee hogere aan de zijkant en één van maximaal 18cm hoog in het midden. Tussen de twee grote verhogingen zit een ruimte van 2,25m. Het geheel wordt in één stuk beton gegoten en in de grond geplaatst.

Foto: Caroline Vervecken

Slagbomen

Door middel van een slagboom kan een route opengesteld of afgesloten worden. Zowel ruiters en menners als gemotoriseerd verkeer en andere recreanten kunnen de slagboom passeren wanneer hij open is. Dit kan handig zijn om een route tijdelijk af te sluiten, bijvoorbeeld bij werkzaamheden of wanneer de route enkel tussen bepaalde uren toegankelijk is.

Overstapjes

Met een overstapje kan je makkelijk gemotoriseerd verkeer weren op je route. Het overstapje is 30 cm hoog en 1,5 tot 3 meter breed.

Let op: Gebruik deze afsluiting niet wanneer je route toegankelijk moet zijn voor menners. Zij kunnen net zoals auto's niet over het overstapje heen. Dat geldt trouwens ook voor kinderwagens en rolstoelen.

Hekken en poorten

Er bestaan verschillende soorten paardvriendelijke hekken en poorten om zones af te sluiten. Vooral in begrazingsgebieden is dat noodzakelijk en zijn ze goede alternatieven voor gevaarlijke wildroosters. Ruiters, menners, fietsers en voetgangers kunnen de zone betreden zonder dat het vee kan ontsnappen.

- **Klaphekken:** Deze hekken vallen uit zichzelf weer dicht nadat je ze loslaat. Dat kan doordat het hek schuin geplaatst is of doordat er een stevige veer in verwerkt zit. Opgelet: het dichtslaan van het hek kan de paarden doen schrikken. Met een dikke rubbermat kan je het klapgeluid prima dempen.
- **Draaihekken:** Deze hekken hebben een beweegbaar deel dat door een slot of haak vastgemaakt wordt aan een staander. Ze sluiten niet uit zichzelf.
- **Tourniquets:** Dit zijn poorten met een zelfsluitend mechanisme. Wanneer je het hek loslaat, draait het automatisch terug in zijn oorspronkelijke stand.

Foto: Caroline Vervecken

DO'S & DONT'S VOOR AFSLUITINGEN

DO!

- Voorzie voldoende ruimte rond hekken en poorten, zodat ruiters en menners genoeg plek hebben om ze veilig te openen en de paarden kunnen omdraaien.
- Maak je slagbomen, hekken en poorten niet te zwaar.
- Plaats sloten of haken voldoende hoog zodat ruiters ze vanop hun paard kunnen openen.
- Wil je de afsluitingen extra beveiligen, dan kan je een slot voorzien en een sleutel ter beschikking stellen aan de gebruikers die welkom zijn. In diverse gebieden blijkt deze praktijk reeds succesvol bij ruiters en menners.

DON'T!

- Sluit ruiters en menners niet per ongeluk uit van je ruiter- of menroute wanneer je andere bezoekers wil weren! Denk daarom goed na over je afsluitingen.
- Gebruik geen wildroosters op je route, tenzij je langs de zijkant een doorgang voor de paarden voorziet.
- Plaats poorten, hekken en slagbomen niet te dicht bij een (drukke) weg. Vlakbij passerend verkeer is een onnodige risicofactor wanneer ruiters en menners met de afsluitingen bezig zijn.

GESCHIKTE ONDERGROND

De ondergrond van een ruiters- of menweg heeft een enorme impact op de gebruikservaring en populariteit. Paarden voelen zich het best op een stevige zandbodem. 82% van de door ons bevroegde ruiters en menners (zie eerder) verkiest onverharde paden. Het zal zeker lonen om er zo veel mogelijk in je route op te nemen en beton en asfaltwegen te mijden. Dat kilometerslange onverharde wegen zeldzaam zijn, beseffen ruiters en menners maar al te goed. Maar een minimum van 50% aan onverharde paden valt wel aan te raden. In dit hoofdstuk ontdek je welke ondergronden al dan niet geschikt zijn als paardenweg en lijsten we enkele tips en valkuilen op.

Foto: Ivan Deleus

EEN IDEALE ONDERGROND?

Paarden houden van een droge, veerkrachtige en egale bodem. Onverharde zandpaden die enkele procenten leem of organisch materiaal bevatten zijn dus ideaal. Hoewel ruiters en menners dit type ondergrond verkiezen, houden ze ook wel van afwisseling. Bovendien kan variatie qua ondergrond zelfs een positief effect hebben op pezen, gewrichten, (ijzerloze) hoeven, ...

De toplaag van de ideale zandweg mag wat lossier zijn, maar niet zo mul dat de voeten erin wegzakken of een koets erin vastrijdt. Als paarden te lang op een rulle of papperige ondergrond moeten lopen kunnen de pezen

overbelast worden. Bovendien maakt al te losse bodem het traject voor hen ook zwaar en lastig. Maar korte stukjes kunnen wel een leuke afwisseling bieden en dus bijdragen aan de beleving van je route.

Van harde wegen worden ruiters en menners niet zo enthousiast. Te lang op beton, asfalt, steen, ... lopen is niet heilzaam voor paardenbenen. Hoewel ze erg uitdagend en aantrekkelijk kunnen zijn, is het extra oppassen geboden op rotsachtige wegen. Die houden door gladheid, oneffenheden en onstabiele extra moeilijkheden in voor paarden.

TIP

Schenk extra aandacht aan de ondergrond van oversteekplaatsen.

Sommige paarden staan niet graag lang stil en beginnen dan ter plaatse te bewegen of rond te draaien. Vermijd dus oneffenheden en zorg voor een stabiele toplaag.

HALFVERHARDINGEN

Wanneer het niet anders kan (bv. drainage, stabiliteit, beperkte beschikbaarheid zandpaden....), kan je halfverhardingen opnemen in je route. Maar probeer de totale lengte van de stroken te beperken en let op de korrelgrootte.

- Grof puin is te onstabiel en pijnlijk voor een paard. Bovendien veroorzaakt het hoefkneuzingen.
- Kleine steentjes zijn functioneler en zachter maar kunnen zich tussen de ijzers en in de hoeven vastzetten.

Zorg in ieder geval dat de halfverharding geen scherpe delen bevat en dek je ondergrond bij voorkeur af met een zandlaag.

Maar voor welk type halfverharding kies je dan? Gebroken natuursteen (bv. grauwacke, dolomiet) komt vaak voor op toeristische wegen aangezien het stabiel en onderhoudsvriendelijk is. Dergelijk steengruis is – indien verharding zich opdringt – geschikt voor paardenhoeven.

Puingranulaat (betonpuin) daarentegen kan je best vermijden. Het wordt steeds vaker aangewend als stabilisator voor zandpaden. Maar als je ruiters en menners wil aantrekken kies je best voor een andere oplossing. Voor veel van de door ons ondervraagde ruiters en menners (zie eerder) is steenpuin op de route een punt van frustratie.

Bepaalde ondergrondproblemen kan je trouwens ook aanpakken met behulp van textielvezels. Daarmee worden ook de allerbeste paardenpistes aangelegd. Maar let wel: op budgettaire en ecologisch vlak vallen ze minder aan te raden.

TIPS VOOR HALFVERHARDINGEN

- Enkel wanneer het niet anders kan
- Korrelgrootte van max 2 cm
- Overweeg textielvezels
- Gebroken natuursteen is geschikt
- Vermijd betonpuin
- Verwijder scherpe onderdelen
- Dek af met een zandlaag

Foto: Koen De Langhe - Provincie Limburg

KLEI EN LEEM

Klei- en leembodems kunnen erg glad worden en zijn gevoelig voor erosie: geen aanraders voor een paardenpad dus. Maar je kan ze wel redelijk eenvoudig aanpassen door de bovenlaag te mengen met een geschikte zandsoort en eventueel een onderliggende draaglaag toe te voegen.

ONEFFENHEDEN

Kuilen, plassen, boomwortels, keien, scherpe stenen, ...: paarden worden er om diverse redenen niet bepaald wild van (zie eerder). Niet alleen daarom kan je ze best vermijden. Wanneer ruiters en menners dergelijke obstakels steeds opnieuw omzeilen kan je pad bovendien ongewenst verbreden en de natuur beschadiging oplopen.

Wees daarnaast waakzaam voor de diepe moddergroeven die bijvoorbeeld door landbouwvoertuigen of ander gemotoriseerd verkeer ontstaan. Hoewel geen enkel paard er met plezier doorheen ploetert, zijn ze vooral gevaarlijk voor menners. Een koets die zich doorheen diepe groeven worstelt kan immers snel uit balans raken en omkiepen.

Vermijd ook al te grote oneffenheden bij bodemovergangen. Als een harde ondergrond overgaat in een zachte kan het hoogteverschil bijvoorbeeld best niet groter zijn dan 10 cm.

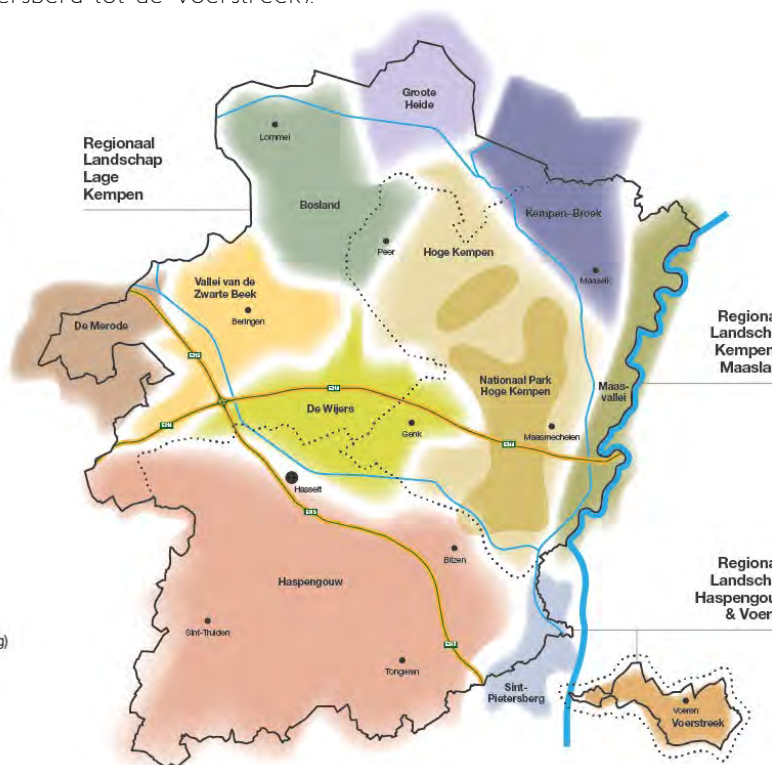
VLONDERPADEN

Opgelet, vlonderpaden (ook wel knuppelpaden genoemd) over vijvers en moerassige ondergrond houden de voeten van wandelaars droog, maar zijn niet berekend op het gewicht van paarden. Gebruik deze dus zeker niet!

DE LIMBURGSE ONDERGRONDEN

Limburg is populair bij ruiters en menners vanwege de mooie natuur en uitzichten, maar zeker ook vanwege de ondergrond. Zand is de ideale bodem voor paarden en dat vind je in Limburg in overvloed. De zandgrond strekt zich vooral uit over de streken Hoge Kempen. De Wijers, Kempen-Broek, Bosland en de Vallei van de Zwarte Beek en bedekt daarmee meer dan de helft van het Limburgse grondgebied.

Ook zandleem en leem komen er voor. In de Maasvallei en een deel van Haspengouw vind je zandleem terug. De leemgrond bevindt zich voornamelijk in het zuidelijke deel van Limburg (van Haspengouw over Sint-Pietersberg tot de Voerstreek).

THINK OUTSIDE THE BOX

Krijg je maar moeilijk voldoende wegen met een geschikte ondergrond verzameld of lukt het je niet om ze aan elkaar te linken? Kijk dan eens naar de zijkant van de weg. Wie weet ligt er een mooie berm die zich, mits wat kleine aanpassingen, perfect leent voor bereden paarden. Check wel eerst of de berm geen ecologische waarde heeft die door betreding wordt tenietgedaan. Of misschien krijg je de lokale landbouwers wel warm om de rand van hun veld beschikbaar te stellen.

TIP

Geef de ondergronden aan op je routekaart.

Ook boven gasleidingen en onder hoogspanningskabels liggen vaak brede, vrijgemaakte stroken die geweldig aantrekkelijk zijn voor ruiters en menners. Waarom niet even de mogelijkheden bekijken?

ONDERHOUD

Hoeveel onderhoud je bodem vergt, kan je niet altijd voorspellen. Kwetsbare paden moeten meermaals per jaar egaal gemaakt en aangerold worden. Gemotoriseerd verkeer beperk je hier best tot een minimum.

TIP

Hard aan je route gewerkt? Zorg er dan voor dat je op de hoogte blijft van eventuele wijzigingen aan de ondergrond. Zo kan je eventueel ingrijpen of de gebruikers informeren.

DOORDACHT GECOMBINEERD GEBRUIK

Ruiters, menners en andere weggebruikers kunnen perfect samen van dezelfde wegen genieten. Daar heb je enkel een gezonde dosis respect en een geschikte infrastructuur voor nodig. Helaas zijn de huidige routes volgens de door ons ondervraagde ruiters en menners (zie eerder) momenteel nog niet voldoende aangepast wat soms tot onveilige situaties kan leiden.

GESCHIKTE PADEN EN MEDEGEBRUIKERS

In een ideale wereld lopen ruiters- en mennetwerken over een volledig gescheiden tracé. Maar met de beperkte open ruimte is dat in Vlaanderen zelden haalbaar. Als de paden overzichtelijk en breed genoeg zijn, of zelfs gescheiden stroken bevatten voor diverse gebruikers kunnen paardenliefhebbers perfect samen recreëren met andere passanten. Maar niet alle combinaties zijn even succesvol. Paarden voelen zich goed in de buurt van de meer rustige, tragere weggebruikers. Met andere woorden: wandelaars vormen geen knelpunt voor de ruiter, maar bijvoorbeeld quads en motoren wel. Houd er ook rekening mee dat voor wandelaars een paard dat snel loopt of een passerende menkoets vaak wel mooi is om te zien, maar voor sommigen ook beangstigend kan zijn.

TIP

Geef duidelijk aan op welke paden enkel ruiters en menners toegelaten zijn. Zo kunnen ze er – letterlijk en figuurlijk – in volle galop genieten.

Foto: Carolien Vevecken

FIETSERS

Op brede paden kan je ruiters en menners in principe perfect combineren met fietsers. Gescheiden stroken voor fietsers en paarden die eventueel zelfs over een andere ondergrond beschikken zijn ideaal. Want in de praktijk brengt deze combinatie wel eens vervelende situaties

met zich mee. Als een fietser vliegensvlug passeert of een paard inhaalt zonder tijdig te bellen of waarschuwen kan het dier daar erg van schrikken. Vertragen en een auditief signaal geven is dus de boodschap.

OPGELET MET (LOSLOPENDE) HONDEN

Omdat paarden en honden in onze maatschappij geweldig kunnen samenleven, zou je bijna vergeten dat ze van nature uit geen goede combinatie zijn. De ene is immers een prooidier en de andere een roofdier. Op wandeling zien paarden loslopende honden als een bedreiging waarvoor ze op de vlucht moeten slaan. Losloopzones kan je dus niet combineren met paardenroutes. Wanneer wandelaars en paarden dezelfde wegen delen is extra sensibilisering naar hondeneigenaars aangewezen. Ook hondenparkjes naast ruiters- of menwegen zijn geen goed idee.

KENNIS EN RESPECT

Wanneer alle recreanten voldoende rekening met elkaar houden, kan iedereen optimaal genieten. Maar je moet natuurlijk ook weten hoe je als wandelaar, fietser of bestuurder best omgaat met paarden op de weg. Daarom ontwikkelde PaardenPunt Vlaanderen enerzijds een gedragswijzer voor ruiters en menners en daarnaast een campagne om andere

weggebruikers te sensibiliseren (zie bijlage). Hier kan ook jij gebruik van maken. PaardenPunt Vlaanderen stelt teksten, visuals, posters en (betalend) spandoeken ter beschikking. Neem contact op.

www.paarden.vlaanderen

Foto: Paardrijden in de Kempen

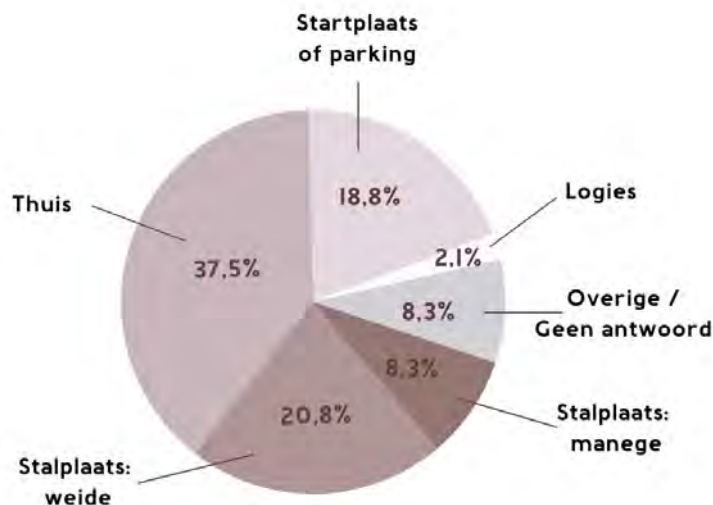
EFFICIËNTE TOEGANGSWEGEN

Een degelijke toegangsweg die ruiters en menners vlotjes tot aan je route brengt is onmisbaar als je van je project een succes wil maken. Onze bevraging van Limburgse ruiters en menners (zie eerder) leert ons dat 58,3% van hen meteen te paard vertrekt en 20,9% hun dier(en) met een transportmiddel tot aan de route brengt. Je paden moeten dus zowel al paardrijdend of mennend als met een camion of trailer veilig en eenvoudig bereikbaar zijn.

Foto: Ivan Deleus

VERTREKPLAATS LIMBURGSE RUITERS EN MENNERS

Regionaal Landschap Lage Kempen - 2022

Foto: Ivan Deleus

TOEGANGSWEGEN VOOR PAARDENVOERTUIGEN

Hippische toeristen willen de tijd die hun paarden op de vrachtwagen of trailer doorbrengen liefst zo kort en aangenaam mogelijk maken. Bovendien begint de beleving van een vrijetijdsbesteding al op de weg ernaartoe. Als je wil dat je bezoekers terugkeren, kan je dus best eens stilstaan bij de lokale verkeerssituatie. Vergeet ook niet dat het, net als bij andere routenetwerken, vitaal is dat nood- en hulpdiensten de paden goed kunnen bereiken.

KENMERKEN EFFICIËNTE TOEGANGSWEGEN VOOR PAARDENVOERTUIGEN

- Afgestemd op omvangrijke voertuigen (trailers en vrachtwagens)
- Goed onderhouden (geen risico op vastrijden of grote oneffenheden)
- Voorzien van heldere signalisatie
- Voldoende ontsloten

AANRIJROUTES

Als je erin slaagt om de lokale paardenhouders (bv. maneges, pensionstallen, sportstallen, gebieden waar veel particuliere ruiters en menners wonen, ...) via een veilige, aangename paardenweg (aanrijroute) met je paden te verbinden, zal je gegarandeerd bijkomende frequente gebruikers lokken.

Foto: Ivan Deleus

Worstel je met een goede bereikbaarheid? Vind je geen geschikte, ontsloten parking vlakbij je route? Zoek dan naar een alternatief iets verderop. Misschien vind je daar wel een terrein of bedrijf dat mee in je project wil stappen. Heel wat horecazaken en maneges stellen hun faciliteiten ter beschikking van hippische toeristen. Omgekeerd betalen ruiters en menners graag voor het gebruik van specifieke paardenvoorzieningen ter plaatse en kijken ze er naar uit om na hun buitenrit een hapje en een drankje te nuttigen.

Vanaf de afgelegen parking kan je vervolgens een aanrijroute laten vertrekken naar je startplaats of lussen.

TIP

Probeer de lengte van je aanrijroutes te beperken. Om 3km rustig af te leggen heeft een paard ongeveer 30 minuten nodig. Voor korte wandelingen is dat vaak te lang. Logies liggen best maximaal 1km van de route.

PARKEERGELEGENHEID

Indien hun paarden op meer dan 3 kilometer van je route gestald staan, verkiezen ruiters en menners doorgaans om ze er naartoe te vervoeren. Ze kunnen hun trailers of vrachtwagens meestal prima langs de kant van een rustige weg opstellen. Maar als je route een duidelijk begin- en eindpunt heeft en je toch wel wat bezoekers van verderaf verwacht, is een aangepaste parking een must. 40% van de door ons ondervraagde ruiters en menners (zie eerder) hecht hier veel belang aan.

Foto: Caroline Vervecken - Orshof

VOLDOENDE RUIMTE

Manoeuvreren met een vrachtwagen of – nog moeilijker – een auto met paardentrailer is geen sinecure. Hoe minder ze moeten draaien en achteruitrijden, hoe beter. Voorzie dus voldoende ruimte zowel voor de parking in zijn totaliteit als voor de individuele plaatsen.

Paardenvoertuigen hebben extra opstelruimte nodig. Ze zijn niet alleen redelijk omvangrijk, maar openen ook een laadklep achteraan, aan de zijkant of op beide plaatsen. Om op en af de trailer of camion te stappen hebben paarden nog eens 3 meter extra ruimte achter de laadklep nodig. Indien andere bezoekers te dicht bij de **laadklep** parkeren ontstaat er dus een probleem. Dit kan vermeden worden door voldoende ruimte te voorzien of signalisatie te plaatsen (bv. pion, bord, markeringen, wielstops, parkeerplan...).

Sta ook even stil bij de draairadius aan de **ingang** van de parking en de breedte van de eventuele toegangspoort. Bij voorkeur voorzie je een aparte op- en afrit en éénrichtingscirculatie.

Menners hebben extra ruimte nodig naast of achter hun voertuig om hun paard(en) voor de koets te spannen. Hou hier rekening mee.

GESCHIKTE ONDERGROND

Ga voor een ondergrond die stevig genoeg is om zware voertuigen te trotseren maar toch zacht en stabiel aanvoelt voor paardenhoeven. De dieren maken soms een sprongetje uit de vrachtwagen en op een beton-, -klinker of asfaltbodem is dat best risicovol. Fijn gebroken steengruis wordt meestal positief onthaald, maar plastic stabilisatieplaten waar het grind tussen wordt gelegd niet. Die worden bij regenweer immers erg glibberig.

Uiteraard is een egale, niet hellende parking ideaal. Maar indien het niet anders kan is een kleine hellingsgraad niet onoverkomelijk.

GEEN DECORATIE

Decoratieve elementen kunnen van een parking een echt plaatje maken. Maar in de buurt van paardenvoertuigen plaats je ze best niet. Zo kunnen ze zich er niet aan verwonden bij het laden en lossen. Ook het aantal borden, uitstekende palen en straatmeubilair kan je best tot een minimum beperken. Wil je de parking toch graag wat aankleden, plaats dan op veilige afstand niet toxische streekeigen beplanting of - beter nog - eetbare hagen.

Bezoek opeengoeiwei.be voor meer info.

TIP

TIP! Nog geen geschikte parking aanwezig? Een paardenhouderij of horecazaak kan een perfecte uitvalsbasis zijn! Maneges of pensionstallen beschikken meestal over de nodige kennis en faciliteiten om ruiters en menners te ontvangen. In een cafeetje of restaurant kunnen ze even uitrusten na hun wandeling. Wie weet vind je wel een onderneming die met je wil samenwerken. Voorzie nog een veilige aanrijroute en je beschikt op een mum van tijd over de ideale parking.

SCHADUW

Waar de meeste personenwagens uitgerust zijn met een geweldig aircosysteem zijn de laadruimtes van trailers en vrachtwagens meestal aangewezen op minder efficiënte verluchtingssystemen. Geef menners en ruiters de kans om hun voertuig in de schaduw te parkeren (bv. onder hoge bomen). Dat zullen ze erg appreciëren. Want hun paarden op een comfortabele manier weer thuis krijgen is hun grootste prioriteit.

Foto: Ivan Deleus

EXTRAATJES OM JE PARKING NOG AANTREKKELIJKER TE MAKEN

Je kan je parking ook omtoveren tot een heuse pleisterplaats (zie verder). Verderop in deze inspiratiegids ontdek je heel wat belevingselementen die je perfect kan integreren op een parking. Denk bijvoorbeeld aan:

- Opstapblokken (zie verder)
- Een bindplaats (zie verder) of aparte bindpalen bij elk parkeervak
- Drinkwater voor de paarden (zie verder)
- Verlichting
- Een wasplaats met solarium om de paarden af te spuiten en te drogen (betalend)
- De mogelijkheid om mest achter te laten
- Een omheining rond de volledige parking
- Een paddock (zie verder)
- Een afscheiding tussen de paardenparking en de plaatsen voor andere recreanten
- Vuilbakken
- Toiletruimte
- ...

ONTHAAL EN INFORMATIE

Alvorens ze je paardenroute gaan verkennen, kunnen ruiters en menners wel wat basisinfo gebruiken. Indien er ook andere toeristen op je paden recreëren, geef je hen best wat richtlijnen mee omtrent de paarden die ze zullen tegenkomen. Zo kan iedereen optimaal genieten van een veilige en plezierige wandeling.

FYSIEKE OF DIGITALE ONTHAALZONE

Met een **onthaalzone** markeer je de startlocatie van je paden en toon je wat je bezoekers van je route mogen verwachten. Probeer dus om een prettige indruk te maken.

Het is ook dé plaats bij uitstek om alle gebruikers nog eens uitgebreid te informeren. Dat doe je bijvoorbeeld met behulp van een bord, zuil of kiosk. Met een flexibel insertsysteem kan je ook tijdelijke, actuele informatie delen (obstakels, staat van de weg, jacht, ...).

De onthaalzone bevindt zich waar je paden beginnen. Ze ligt dus meestal vlakbij de parkeerplaats of aanrijroute (zie eerder).

Wanneer ruiters en menners een nieuwe route plannen te verkennen, bereiden ze dat goed voor. Met een paard voor de koets of onder het zadel kom je liever niet voor verrassingen te staan. Indien je alle info op een **website** beschikbaar maakt, zullen ze zeker een kijkje nemen. Volgens de door ons ondervraagde ruiters en menners (zie eerder) is online informatie over routes zelden up-to-date. Werken en omleningen worden bijvoorbeeld niet vermeld. Ook het ontbreken of foutief weergeven van info over onverharde paden zorgt voor frustraties.

CHECKLIST: WELKE INFO GEEF JE MEE?

Je kan je parking ook omtoveren tot een heuse pleisterplaats (zie verder). Verderop in deze inspiratiegids ontdek je heel wat belevingselementen die je perfect kan integreren op een parking. Denk bijvoorbeeld aan:

- Routekaart met duidelijke legende
 - » Overzicht van de paden (verhard / onverhard)
 - » Gevaarlijke punten
 - » Obstakels
 - » Belevingselementen (zie verder)
 - » Bezienswaardigheden (erfgoed, natuurelementen, ...)
 - » Kwetsbare gebieden
 - » Stroken geschikt om te galopperen
 - » Maneges en horecazaken
- Link naar de digitale routekaart (eventueel m.b.v. een QR-code)
- Adres waar de gedrukte kaart aangekocht kan worden
- Seizoensbeperkingen (natuur, jacht, ...)
- Niveau
- Periode voor het maaien van de bermen
- Algemene staat van het terrein
- Gedragsregels voor ruiters en menners
- Voor andere gebruikersgroepen: gedragsregels en info m.b.t. het samen recreëren met paarden
- Contactgegevens melden beschadigde of ontbrekende signalisatie

BEWEGWIJZERING EN ROUTEKAART

Een goede bewegwijzering en routekaart helpen je bezoekers niet enkel om de weg te vinden maar ook om alles uit hun buitenrit te halen.

Foto: Koen De Langhe - Provincie Limburg

Met haar uitgebreide knooppuntennetwerk zet provincie Limburg hier reeds sterk op in. Visit Limburg geeft elke twee jaar een kaart uit van het Limburgse ruiterroutennetwerk. Die kan je gratis downloaden via www.visitlimburg.be/nl/ruiterkaart. Op www.routeyou.com vind je trouwens een handige interactieve versie van het netwerk.

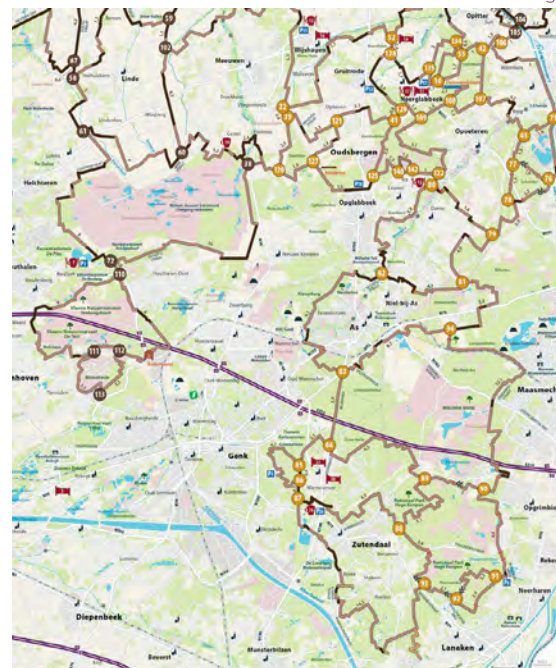
In Limburg is het knooppuntennetwerk voorzien van duidelijke bewegwijzering. De provincie neemt daarbij het eerstelijnsonderhoud voor haar rekening voor de Lage Kempen. Het Regionaal Landschap Kempen en Maasland voorziet het onderhoud voor de Hoge Kempen.

STEL JE EIGEN LUSSEN SAMEN

Aan de hand van het Limburgse knooppuntennetwerk kan je op eigen houtje een men- of ruiterswandeling op maat samenstellen. Perfect voor paardenliefhebbers die weten wat ze willen... en voor horeca-uitbaters die hun gasten een leuke extra service willen bieden.

Meer weten? Lees dan verder in deze inspiratiegids de getuigenis van Frank Van Orshoven (Het Orshof).

Ruiterkaart Provincie Limburg

DIGITALISERING

Een gedrukte kaart en fysieke wegwijzers voelen vertrouwd en zijn gebruiksvriendelijk. Maar updates en onderhoud zijn niet altijd vanzelfsprekend. Een digitaal alternatief kan een oplossing bieden. Fervente hippische toeristen zijn doorgaans erg vlot met gps en online routesystemen. Voor hen zijn er immers wel wat voordelen aan verbonden:

- De wandeling kan thuis in detail voorbereid en op maat samengesteld worden.
- Een gps of smartphone is eenvoudiger te hanteren dan een grote routekaart.
- Dergelijke toestellen loodsen je auditief doorheen je route.

Met een sterke digitale aanpak kunnen de kosten voor het plaatsen en onderhouden van borden en het drukken van een routekaart tot een minimum beperkt worden. Maar 62% van de door ons ondervraagde ruiters en menners (zie eerder) blijft toch van mening dat het ideale paardenpad beschikt over goede en duidelijke signalisatie. 38% vindt een gedrukte routekaart nog steeds een pluspunt en 32% is fan van digitale kaarten (GPS of GPX).

Foto: Ivan Deleus

TIPS VOOR DE PERFECTE ROUTEKAART

- Gebruik vocht- en vuilbestendig materiaal (papier met coating bv.)
- Denk aan een duidelijke legende
- Geef gedetailleerde informatie mee
 - » Overzicht van de paden (verhard / onverhard)
 - » Gevaarlijke punten
 - » Obstakels
 - » Belevingselementen (zie verder)
 - » Bezienswaardigheden (erfgoed, natuurelementen, ...)
 - » Kwetsbare gebieden
 - » Stroken geschikt om te galopperen
 - » Maneges en horecazaken
 - » Verharde en onverharde wegen

AANGEPASTE OVERSTEEKPLAATSEN

In Vlaanderen, waar de ruimte beperkt is, zal je zelden een hippische route kunnen aanleggen zonder gebruik te maken van oversteekplaatsen. Een drukke weg parallel volgen is voor paarden trouwens stressvoller dan de weg oversteken. De meeste paarden komen regelmatig in contact met auto's of ander verkeer, maar toch vinden ze dit spannend, zeker wanneer voertuigen aan hoge snelheid voorbijrazen. Hier ontdek je hoe je met een aangepaste oversteekplaats, je ruiters en menners comfortabel naar de overzijde kan loodsen.

Foto: Caroline Vervecken

VOLDOENDE RUIMTE

Paarden zijn vlucht- en kuddedieren. Dat betekent enerzijds dat ze bij gevaar liefst zo snel mogelijk weggrennen en anderzijds dat ze zich comfortabeler voelen in groep. Wanneer een paard onderweg van de groep geïsoleerd wordt – bijvoorbeeld indien er niet genoeg ruimte is om in groep de weg over te steken – zal het stress ervaren en mogelijks paniekerig reageren. Voorzie op oversteekplaatsen dus eerst en vooral voldoende ruimte zodat een groep paarden samen de weg kan oversteken.

WACHTPLAATS

Wanneer paarden moeten stilstaan en wachten kunnen ze onrustig gaan bewegen of omdraaien. Een grote wachtruimte, vrij van obstakels, is dus geen overbodige luxe. Je kan een omheining of haag voorzien die vermijdt dat de paarden al te ver weg gaan bewegen. Let wel: indien er veel menners passeren, is

dit minder aangewezen. Zij kunnen er immers moeilijker doorheen manoeuvreren.

Probeer te voorkomen dat je ruiters en menners een tweevaksbaan moeten oversteken. Wachten op een middenberm is misschien een goede oplossing voor voetgangers en fietsers, maar voor paarden allesbehalve ideaal. De oppervlakte is te klein en het verkeer te beangstigend. Als je dit echt niet kan vermijden maak de wachtruimte dan minstens 5 op 3 meter groot.

ONDERGROND

Bij het aanleggen of optimaliseren van een oversteekplaats schenk je best even aandacht aan de ondergrond. Die mag niet glad worden bij regen of sneeuw. Beton en asfalt hebben dus niet de voorkeur. Kies in de plaats daarvan voor gras of een stevige zandgrond. Meer do's and dont's m.b.t. ondergronden: zie eerder.

GEZICHTSVELD

Een geschikte oversteekplaats voor ruiters en menners biedt een ruim zicht op het kruispunt én het naderende verkeer. Maak je wachtplaats voldoende breed zodat ruiters en menners een goed overzicht hebben van het aankomende verkeer, zonder dat zij daarbij de baan moeten betreden. Vergeet niet dat ruiters en menners best hoog zitten. Je beoordeelt het zicht best op een hoogte van 2 meter.

Een menner zit zo'n 3 meter achter zijn of haar achterste paard en heeft dus extra vrije kijkruimte nodig

SIGNALISATIE

Breng de algemene weggebruikers steeds op de hoogte wanneer ze zich aan overstekende paarden kunnen verwachten. Zowel ruiters en menners als aankomende voertuigen moeten tijdig gewaarschuwd worden wanneer ze een (gevaarlijk) kruispunt naderen.

Hiertoe kan je een duidelijk bord op ruime afstand voor de oversteekplaats installeren. Maar je kan ook verder gaan. Er bestaan zelfs waarschuwingslichten die aanspringen wanneer voertuigen of paarden in aantocht zijn op de kruisende weg.

SNELHEID

De snelheid van het naderende verkeer beperken is altijd een meerwaarde. Dit doe je bijvoorbeeld met behulp van verkeersborden of snelheidsremmers. Grote en opvallende wegmarkeringen op de oversteekplaats zijn af te raden, omdat veel paarden ze eng vinden. Je kan ze wel enkele meters voor de oversteekplaats aanbrengen, zodat de paarden er niet overheen moeten stappen of op ruime afstand kunnen passeren.

Wil je ook menners en ruiters afremmen voor het kruispunt? Dan kan je bijvoorbeeld L- vormige bakens installeren. Opgelet: voorzie voldoende ruimte voor menners (draaicirkel).

TIP

Eenvoudig de zichtbaarheid verhogen doe je met de snoeischaar:

- Hou hagen en beplanting voor de oversteekplaats laag
- Dun bomen uit

Foto: Paardrijden in de Kempen

VERKEERSLICHTEN

Met behulp van verkeerslichten kan je ruiters en menners op een veilige manier laten oversteken. Er zijn wel enkele nadelen aan verbonden. Zo moeten de paarden er vaak wat langer stil blijven staan. Een ruime en veilige wachtplaats is hier dus extra belangrijk.

Net zoals voor voetgangers en fietsers, is een drukknop erg handig voor ruiters. Maar plaats deze dan wel 150 à 180 centimeter hoog en op voldoende afstand van de weg. Zo kan de ruiter er eenvoudig bij en zal het paard niet per ongeluk op de baan terechtkomen bij het bedienen van de knop.

Voor menners is een drukknop aan het verkeerslicht minder ideaal.

Zij hebben meer manoeuvreerruimte nodig om vlot bij de knop te komen. Zij moeten daarnaast op ruime afstand van het verkeerslicht kunnen wachten en toch nog steeds een goed overzicht hebben van het aankomende verkeer.

TUNNELS EN BRUGGEN

Tunnels en bruggen kunnen een oplossing bieden om drukke of gevaarlijke wegen veilig over te steken. Maar ze kunnen ook zelf een obstakel vormen wanneer ze niet voldoende zijn aangepast voor paarden.

Do's bij het aanleggen van tunnels

- Maak de tunnel zo ruim mogelijk: minimaal 3,70 meter hoog en 5 meter breed.
- Zorg dat er voldoende licht is in de tunnel: paarden vinden het moeilijk een donkere ruimte te betreden.
- Gebruik indien nodig verkeersbeperkende maatregelen die aangepast zijn aan ruiters en menners (zie: mensluis).

Do's bij het aanleggen van bruggen en viaducten

- Zorg dat de brug minimaal 3,5 meter breed is. Maak de ingang trechtersvormig om het voor de paarden makkelijker te maken de brug te betreden.
- Kies voor een antislip bovenlaag zodat de paarden niet schuiven bij nat weer.
- Vermijd trappen. Paarden kunnen niet traplopen tenzij de treden zeer breed zijn.
- Goede bescherming langs de zijkant, waardoor paarden niet de diepte in kunnen kijken, maakt de brug veiliger. Kies voor zijwanden van ongeveer 1,65 meter hoog en laat ze doorlopen tot ongeveer 40cm voorbij het begin of einde van de brug.
- Beperk de hellingsgraad tot 5%.
- Voorzie bij kleine bruggetjes stootwanden en een reling aan de zijkant, zodat de paarden niet zijlings kunnen uitglijden of van de brug af stappen.

Foto: Koen De Langhe - Provincie Limburg

HET ECODUCT

Ecoducten zorgen ervoor dat wilde dieren veilig een - drukke - weg kunnen oversteken. Mensen en voertuigen zijn niet toegelaten op een ecoduct omdat ze de natuurlijke rust kunnen verstoren. Ze maken lawaai en laten een geur achter waardoor dieren terughoudend zullen zijn om de natuurbrug over te steken. Een ruiterroute implementeren aan een bestaand ecoduct is dus niet zomaar mogelijk. Soms wordt toch lokaal voor een 'eco-recreaduct' gekozen. Dat zijn ecoducten waarbij fietsers, wandelaars of ruiters een deel van de brug kunnen gebruiken. Er zijn dan uiteraard wel wat randvoorwaarden.

In het Meerdaalwoud is het ecoduct 'De Warande' bijvoorbeeld wél toegankelijk voor ruiters. De geur van de paarden overheerst namelijk. Het kan voor sommige dieren, zoals reeën, zelfs geruststellend zijn dat andere dieren gebruikmaken van de oversteek.

Een ecoduct kan dus ook een oplossing zijn om te paard een drukke weg over te steken. Maar de aanleg hiervan is moeilijker, tijdsintensiever en duurder dan die van een gewone brug.

TIP

Plaats opstapjes voor en na bruggen en tunnels. Zo kunnen ruiters hun paard vanaf de grond begeleiden, indien nodig.

ONDERHOUDSBELEID

De door ons ondervraagde ruiters en menners (zie eerder) hechten veel belang aan het onderhoud van een route. 50% meent dat de paden jaarlijks een algemeen onderhoud moeten krijgen.

Foto: Regionaal Landschap Lage Kempen

METERS EN PETERS

In Limburg is de provincie momenteel verantwoordelijk voor het onderhoud van de bewegwijzering van het ruiterroutenetwerk. Maar de bevoegdheid inzake ontwikkeling en visievorming inzake het ruiterroutenetwerk werd officieel aan Vlaanderen overgedragen. Sport Vlaanderen heeft als bevoegde Vlaamse instantie in 2023 een systeem van meters en peters op touw gezet waarbij vrijwilligers 4 keer per jaar het ruiternetwerk controleren. Zij signaleren moeilijke of gevaarlijke

passages en slechte bewegwijzering via een meldingssysteem aan de bevoegde instanties zodat zij ermee aan de slag kunnen gaan. Op die manier tracht men het kwaliteitsniveau van het ruiternetwerk te verbeteren. Uit de bevraging blijkt inderdaad dat de kwaliteit op sommige delen van het netwerk beter kan. Kom je obstakels tegen op het ruiternetwerk, meld deze dan zeker!

» routemeldpunt.sport.vlaanderen/add-issue

ZONDER HINDERNISSEN OP HET PAD IN HECHTEL-EKSEL

In Hechtel-Eksel werkte het Regionaal Landschap Lage Kempen aan de optimalisatie van het onderhoud van de onverharde wegen in het buitengebied (bv. wandel-, ruiters- of mountainbikepaden). Er zijn vaak veel partners aan de slag om (onderhouds)werken uit te voeren, zonder dat ze dit van elkaar weten. Omwille van de onduidelijke bevoegdheden gebeurden werken bijvoorbeeld dubbel of zelfs helemaal niet. Dankzij het stroomlijnen van het onderhoud, kon er in Hechtel-Eksel een efficiëntiewinst van 20% geboekt worden.

Het is dus zeker mogelijk om het onderhoud te optimaliseren. Neem contact op met het Regionaal Landschap Lage Kempen (info@rllk.be) als je wil weten hoe we dit aanpakten of bekijk het filmpje voor meer info.

Scan de QR code
en bekijk de video

CONTACTPUNTEN

Denk zeker ook aan het onderhoud als je werk wil maken van een extra beleving op of nabij het ruiternetwerk. Eenmalig inrichten is één ding, maar ook voor het onderhoud nadien maak je best een plan. Neem zeker contact op met de bevoegde instanties.

Sport Vlaanderen

Peter- en meterwerking ruiterroutenetwerk
Algemene vragen en wijzigingen ruiterroutenetwerk

Tom Naomé
Consulent Sportieve vrije tijd
Afdeling sportpromotie
Tel.: 0492 23 79 17
tom.naome@sport.vlaanderen.be

» [routemeldpunt.sport.vlaanderen/add-issue](https://routemeldpunt.sport.vlaanderen.be/add-issue)

Provincie Limburg

Directie Ondernemen – Cel Vrijetijdseconomie
Meldpunt obstakels op de route: <https://www.visitlimburg.be/nl/meldpunt>

Foto: Lieven Geuns - Bosland

L

L

Foto: Koen De Langhe - Provincie Limburg

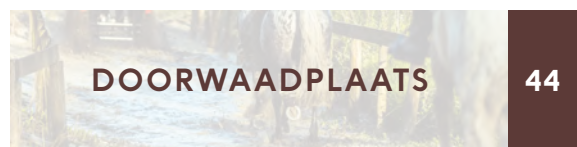
BRENG JE ROUTE TOT LEVEN

SCOREN MET BELEVINGSELEMENTEN

Je paden of accommodatie nóg aantrekkelijk maken doe je door iets unieks, zeldzaams of nuttigs toe te voegen. Een route met bonuselementen trekt meer toeristen van verder weg aan en zal lokale gebruikers frequenter doen terugkeren. Deze belevingselementen zijn vaak budgetvriendelijk en hoeven ook niet veel van je tijd op te eisen. Je kan ze installeren op of aan de route, bij lokale horeca en samenbrengen op een pleisterplaats.

In dit hoofdstuk inspireren we je door enkele nuttige of belevingsvolle extraatjes op te lijsten. We geven ze steeds een score voor eenvoud, budget, onderhoud, uniciteit en populariteit. Tot besluit tonen we hoe je diverse elementen kan samenbrengen op een prachtige pleisterplaats.

BONSELEMENTEN OP EEN PAARDENROUTE

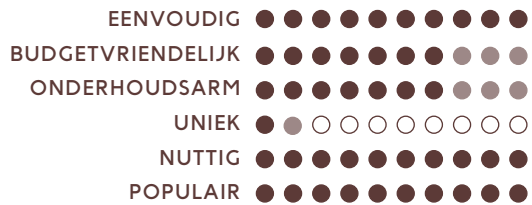

WATERVOORZIENING

Paarden kunnen tot 60 liter water per dag drinken. Wanneer ze lange afstanden afleggen en op warme dagen is toegang tot drinkbaar water essentieel. Dagtoeristen met een vrachtwagen hebben vaak zelf een verse tank bij, maar niet iedereen heeft die mogelijkheid. Gelukkig zijn er heel wat eenvoudige manieren om water aan te bieden op jouw route.

SCOREKAART

LOCATIES ♀

> PARKING	> OP DE ROUTE
> ONTHAAL	> PLEISTERPLAATS
> HORECA	

LEIDING-, GROND- EN REGENWATER

Bij voorkeur drinken paarden leidingwater of (geanalyseerd) grondwater. Als dat niet beschikbaar is, kunnen paarden vers en zuiver regenwater drinken. Meer nog: ze verkiezen het vaak zelf boven leiding- of grondwater.

Welke werkwijze je uiteindelijk ook kiest, zorg ervoor dat opvang- en opslagsystemen regelmatig gereinigd en ververs worden. Wateranalyses zijn ook nuttig als het water lange tijd in een reservoir wordt bewaard.

NATUURLIJK WATER

Onderweg even uit propere een beek, poel, vijver of plas drinken is meestal ook prima. Paarden vinden het vaak smakelijk en leuk. Indien nodig kan je de toegang naar natuurlijk water verbeteren zodat ze er makkelijk bij kunnen. Is het water jaarrond aanwezig (vb. vijver), dan kan je het ook aanduiden op de routekaart.

Tips nodig voor het aanleggen van een poel of wadi? Download de brochure hier: www.regionalelandschappen.be/publicaties/poelen-parels-in-het-landschap.

TIP

Stilstaand water is in de zomer niet altijd veilig i.v.m. de vorming van blauwalgen. Controleer het regelmatig en communiceer duidelijk over

ENKELE MOGELIJKHEDEN

- Vaste drinkbak met zelfsluitende kraan (enkel aan te raden op bewaakte plaatsen)
- Automatische, vorstbestendige drinkbak voor paarden (idem)
- Regenwater met lichtdichte opvangbak (voorkomt algenvorming)
- Grondwaterput met handpomp
- Op borg ter beschikking stellen van een emmer

BINDPLAATSEN

Een bindplaats – je vermoedt het al – is een plek waar paard(en) veilig aangebonden kunnen staan. Een grote meerwaarde, want de ruiter of menner heeft even de handen vrij om rustig iets te eten, te drinken of bijvoorbeeld het paard te verzorgen. Er bestaan tal van mogelijkheden. We tonen hoe jij heel makkelijk bindplaatsen op je route kan voorzien.

SCOREKAART

EENVOUDIG	●●●●●●●●●●○○
BUDGETVRIENDELIJK	●●●●●●●●●●○○
ONDERHOUDSARM	●●●●●●●●○○○○
UNIEK	●●○○○○○○○○○○
NUTTIG	●●●●●●●●●●○○
POPULAIR	●●●●●●●●●●○○

LOCATIES

- > PARKING
- > ONTHAAL
- > PLEISTERPLAATS
- > HORECA

ENKELE SYSTEMEN

Een bindplaats voorzien kan bijvoorbeeld heel eenvoudig door palen te plaatsen al dan niet met een ring, waar ruiters en menners hun paarden aan kunnen vastmaken. Positioneer ze zo dat de paarden voldoende ruimte hebben, maar toch in elkaars buurt kunnen zijn.

Een makkelijk systeem om meerdere paarden samen vast te maken, is een horizontale bindbalk. Ook deze kan met of zonder ringen voorzien worden. De balk is bij voorkeur zo'n 4 meter lang en wordt op 1 meter hoogte geplaatst.

Wil je nog meer veiligheid en luxe bieden? Plaats dan stands. Dat zijn kleine bindplaatsen voor individuele paarden die van elkaar afgescheiden zijn met horizontale balken of tussenschotten. Welke keuze je ook maakt, zorg er altijd voor dat de bindplaats bestand is tegen grote trekkrachten.

OVERDEKT

Bij rustplaatsen of aan horecagelegenheden vormt een overdekte bindplaats een extra troef. Zo kunnen de paarden uit de zon of regen staan. Eventueel voorzie je de mogelijkheid om even af te zadelen en materiaal veilig te drogen te leggen.

DO'S & DONT'S VOOR EEN GOEDE BINDPLAATS

- Gebruik stevig materiaal.
- Veranker de palen voldoende.
- Vermijd losse en scherpe stukken, uitstekende nagels...
- Paarden durven knabbelen. Let dus op met giftige houtsoorten. Gebruik eventueel gerecycleerd plastic, een duurzaam alternatief waar paarden minder snel aan zullen knagen.
- Plaats geen giftige, kwetsbare of beschermde planten vlakbij. De paarden op de bindplaats zullen sowieso trachten om ze te verorberen. Een knabbelhaag is wel een goed idee (zie verder)!
- Zorg dat paarden voldoende ruimte hebben, maar elkaar steeds kunnen zien.
- Ruiters willen hun paarden ten allen tijde in de gaten kunnen houden. Een goed zicht op de bindbalk (bv. vanaf een picknicktafel) is essentieel.

OPSTAPJES

Van opstapjes aan vertrek- en rustplaatsen worden ruiters erg blij. Het is immers veel gezonder voor de paardenrug wanneer je opstijgt vanaf een verhoog. Bovendien zullen ook heel wat minder flexibele ruiters er dankbaar gebruik van maken. Met een aantal handige opstijgblokken kan je echt scoren. Ze zijn enorm eenvoudig te voorzien en op veel routes nog niet aanwezig.

CREATIEVE OPSTAPJES

Maak het niet te moeilijk. Geen nood aan speciaal ontworpen, al dan niet verplaatsbare, constructies. Een boomstronk of eenvoudig houten bankje kan al volstaan. Mag het iets meer zijn? Ga dan bijvoorbeeld voor een laag platform dat ruiters via één of meerdere trappen kunnen beklimmen.

Foto: Regionaal Landschap Lage Kempen

TIP

Plaats een opstapje voor en na een hindernis of doorgang die paarden eng kunnen vinden (bv. brug, poort, doorwaadplaats).

Zo kan de ruiter afstijgen, het paard aan de hand begeleiden en snel weer opstappen.

SCOREKAART

EENVOUDIG	●●●●●●●●●●●●●●
BUDGETVRIENDELIJK	●●●●●●●●●●●●●●
ONDERHOUDSARM	●●●●●●●●●●○○
UNIEK	●●●●●●●●○○○○
NUTTIG	●●●●●●●●●●●●●●
POPULAIR	●●●●●●●●●●●●●●

LOCATIES

- > PARKING
- > HORECA
- > PLEISTERPLAATS
- > POORTEN

DIVERSE FORMATEN

Het formaat van het opstapje moet in verhouding zijn met de grootte van het paard. Voorzie ze daarom in verschillende hoogtes. Zo kunnen zowel ponyruiters als toeristen met grote paarden de rug van hun geliefde viervoeter sparen... en gezwind opstijgen natuurlijk.

Door een aantal afgezaagde boomstronken van verschillende hoogtes trapsgewijs aan elkaar te bevestigen kan je een stevig, stabiel en voor iedereen bruikbaar opstijgblok creëren.

Voor menner zijn opstapjes minder belangrijk.

Koetsen zijn ontworpen opdat hun gebruikers makkelijk kunnen in- en uitstappen. De paardenrug wordt daarbij ook niet extra belast.

EIGENSCHAPPEN VAN EEN GOED OPSTAPJE VOOR RUITERS

- Stabiel
- Stevig
- Slibbestendig, ook bij regenweer (bv. inkepingen aan de bovenzijde)
- Vrij van scherpe hoeken of randen waar het paard zich aan kan bezeren
- Goed gepositioneerd, met voldoende manoeuvreerruimte voor paard en ruiter

PICKNICKBANKEN

Tijdens of na een tocht is het fijn om even tot rust te komen. Een aangename picknickplaats om een hapje of drankje te nuttigen, een babbeltje te slaan, van de omgeving te genieten of gewoon even uit te blazen, zal zeker in de smaak vallen. 48% van de door ons ondervraagde ruiters en menners (zie eerder) hecht hier veel belang aan. Hou wel rekening met enkele specifieke vereisten voor het hippische doelpubliek.

TIP

Kies voor **stevige picknickbanken en veranker ze met een betonnen fundering**. Ruiters gebruiken ze misschien ook als opstapje.

SCOREKAART

EENVOUDIG	●●●●●●●●○○○
BUDGETVRIENDELIJK	●●●●●●●●○○○
ONDERHOUDSARM	●●●●●●●●○○○
UNIEK	●●●●●●○○○○○
NUTTIG	●●●●●●○○○○○
POPULAIR	●●●●●●○○○○○

LOCATIES

- > PARKING
- > HORECA
- > PLEISTERPLAATS

Foto: Caroline Vervecken

EEN VEILIGE PLEKJE VOOR DE PAARDEN

Bij de vertrek- of aankomstplaats kunnen de paarden op de vrachtwagen of trailer wachten terwijl de ruiter of menner zich even op een (picknick-)bankje neerzet. Voorzie je een rustplaats onderweg, zorg er dan voor dat ook de paarden ergens rustig, veilig en vooral in het zicht kunnen wachten. Dat doe je bijvoorbeeld door bindplaatsen (zie eerder) of paddocks (zie verder) in de buurt van de picknicktafel te installeren. Ruiters en menners zullen geen gebruikmaken van de banken als ze hun

paarden niet kunnen vastmaken of in het oog kunnen houden.

POSITIONERING

Plaats de bank niet te dicht bij het pad. Laat de nodige ruimte voor ruiters en menners om veilig te passeren. Staan er bomen in de buurt? Dan kan je enkele banken in de schaduw van de bomen positioneren. Tijdens de warme zomermaanden zal dat zeker geapprecieerd worden.

GROEPEN

Ruiters spreken vaak in groep af om tochten te maken. Voorzie daarom een achttal zitplaatsen dicht bij elkaar zodat ze samen kunnen uitblazen. Verwacht je veel bezoekers, zorg dan voor voldoende banken (en bindbalken) om meerdere groepen tegelijkertijd te ontvangen.

VOORBEELD AFMETINGEN

- Lengte 2 meter
- Tafelbreedte 1 meter
- Breedte zitbanken: 42 centimeter

KNABBELPLANTEN

Het oorspronkelijke dieet van paarden bestond uit takken, bast, droge grassen en kruiden. Knabbelen aan vezelrijke planten doen ze maar al te graag, én het is ook goed voor hen... als ze niet giftig zijn tenminste. Een paardenmaag mag trouwens nooit helemaal leeg zijn. Paardeneigenaren zullen dus blij zijn als hun paarden onderweg ook een hapje kunnen eten. Hier ontdek je hoe je met knabbelplanten aan de slag kan gaan en welke soorten geschikt zijn.

Foto: Provincie Limburg

SCOREKAART

EENVOUDIG	● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ○ ○
BUDGETVRIENDELIJK	● ● ● ● ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
ONDERHOUDSARM	● ● ● ● ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
UNIEK	● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ○
NUTTIG	● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ○ ○
POPULAIR	● ● ● ● ● ● ● ● ○ ○ ○ ○

TIP

Voorzie variatie in voerhoogte. Indien ze afwisselend van hoge en lage planten kunnen smullen, trainen paarden belangrijke spieren. Omdat dergelijk eetpatroon ook nauw aanleunt bij hun natuurlijke gedrag, ondersteun je hen zo ook op mentaal vlak.

EDUCATIE

Voorzie op plekken met knabbelplanten een bord met extra informatie voor de ruiter of menner. Paardeneigenaren zijn zich nog onvoldoende bewust van de voordelen van vezelrijke voeding. Vertel hen niet alleen over de meerwaarde van knabbelplanten, maar eveneens over de specifiek soorten die ze op je paden kunnen tegenkomen. Een lijst van veilige en giftige planten is ook absoluut interessant.

LOCATIE

Op plekjes waar paarden even moeten wachten kan je écht meerwaarde creëren met knabbelplanten. Denk bijvoorbeeld aan bindplaatsen, paddocks en oversteken. Wanneer ze zich op al dat lekkers focussen blijven de paarden rustig en tevreden stilstaan. Bovendien zullen ze minder geneigd zijn om aan de vaste infrastructuur gaan knagen en krijgen ze nuttige nutriënten binnen.

LOCATIES

- > PARKING
- > HORECA
- > PLEISTERPLAATS
- > OVERSTEEKPLAATS
- > Paddock

TIP

Plaats de planten niet te ver van de bindplaats. Paarden worden, uit veiligheidsoverwegingen, vaak vrij kort vastgezet.

TIP

Ga voor een eetbare haag als omheining voor je paddock. Plaats de haag zodanig dat de paarden niet aan de stam kunnen, maar wel aan de overhangende takken (zie verder).

HAGEN, HEGGEN EN HOUTKANTEN

In het Praktisch Werkboek voor het Inrichten van een Goei Wei (Regionaal Landschap Lage Kempen) vind je technische tekeningen en tips voor het aanleggen van hagen, heggen en houtkanten.

Neem dus zeker een kijkje op www.opeengoeiwei.be. Je kan deze brochure ook kosteloos aanvragen via info@RLLK.be.

VEILIGE KNABBELPLANTEN VOOR PAARDEN

Hieronder vind je een lijst van giftige en eetbare planten voor paarden.

Nederlandse naam	Latijnse naam			haag	heg	houtkant/vogelbosje	solitaire boom	knotboom	natte standplaats	Streek in Limburg
 Veldesdoorn of Spaanse Aak	<i>Acer campestre</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M
 Zwarte Els	<i>Alnus glutinosa</i>					•	•	•	•	H, M, K
 Ruwe Berk	<i>Betula pendula</i>					•	•	•		H, M, K
 Zachte Berk	<i>Betula pubescens</i>					•	•	•	•	H, M, K
 Haagbeuk	<i>Carpinus betulus</i>			•	•	•	•	•		H, M, K
 Tamme Kastanje	<i>Castanea sativa</i>	•				•	•	•		ingeburgerd
 Gele Kornoelje	<i>Cornus mas</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M
 Rode Kornoelje	<i>Cornus Sanguinea</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M
 Hazelaar	<i>Corylus avellana</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Eenstijlige Meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Tweestijlige Meidoorn	<i>Crataegus laevigata</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M
 Wilde Kardinaalsmuts	<i>Euonymus europaeus</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M
 Beuk	<i>Fagus sylvatica</i>			•	•	•	•	•		H, M, K
 Gewone Es	<i>Fraxinus excelsior</i>			•	•	•	•	•	•	H, M, K
 Hulst	<i>Ilex aquifolium</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Mispel	<i>Mespilus germanica</i>	•	•	•	•	•	•	•		ingeburgerd
 Ratelpopulier of Tripopulier	<i>Populus tremula</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Zoete Kers of Boskers	<i>Prunus avium</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M
 Europese Vogelkers	<i>Prunus padus</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	H, M, K
 Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Winterreik	<i>Quercus petraea</i>					•	•	•		H, M, K
 Zomereik	<i>Quercus robur</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Sporkehout	<i>Rhamnus frangula</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Hondсроos	<i>Rosa canina</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Braam	<i>Rubus fruticosus</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Framboos	<i>Rubus idaeus</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Wilg	<i>Salix spec.</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	H, M, K
 Gewone Vier	<i>Sambucus nigra</i>					•	•	•		H, M, K
 Wilde Lijsterbes	<i>Sorbus aucuparia</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
 Winterlinde	<i>Tilia cordata</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
Zomerlinde	<i>Tilia platyphyllos</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
Ruwe lep of Berglep	<i>Ulmus glabra</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M
Gladde lep of Veldlep	<i>Ulmus minor</i>	•	•	•	•	•	•	•		H, M, K
Gelderse Roos	<i>Viburnum opulus</i>					•	•	•	•	H, M, K

LEGENDE

 Geschikt voor paarden.

 Opletten, maar meestal geen probleem

 Giftig, te vermijden soorten.

Streek in Limburg

 Goede waard-, nectar-, of pollenplant voor vlinders of bijen

H: Haspengouw **K:** Kempen **M:** Maasvallei

PADDOCK

Een paddock is een grote, veilig omheinde plek waar paarden los in kunnen rondlopen. Zeker bij meerdaagse tochten of pittige daguitstappen is het een meerwaarde dat de paarden 'in vrijheid' kunnen uitrusten, zonder dat ze vastgebonden moeten staan. 18% van de door ons ondervraagde ruiters en menners (zie eerder) wordt helemaal enthousiast van een paddock op de route.

SCOREKAART

EENVOUDIG	●●●●●●●●●●●●●●●●
BUDGETVRIENDELIJK	●●●●●●●●●●●●●●●●
ONDERHOUDSARM	●●●●●●●●●●●●●●●●
UNIEK	●●●●●●●●●●●●●●●●
NUTTIG	●●●●●●●●●●●●●●●●
POPULAIR	●●●●●●●●●●●●●●●●

Foto: Provincie Limburg

LOCATIES

- > PARKING
- > HORECA
- > PLEISTERPLAATS

EEN VEILIGE OMHEINING

Een paddock kan eenvoudig gemaakt worden, maar veiligheid is steeds de belangrijkste factor. De omheining speelt daarbij een grote rol.

Een veilig omheining voor paarden en pony's is 140 centimeter hoog en kan uit verschillende materialen gemaakt zijn.

- Hout (stevig, niet giftig en bij voorkeur streekeigen)
- Duurzaam kunststof
- Elektriciteitsdraad of -lint (bv. aangesloten op een zonnepaneel)
- Eetbare haag (zie eerder)

Een volledig houten omheining of een eetbare haag, beide in combinatie met schrikdraad, draagt de voorkeur weg. Houd ook rekening

met de landschappelijke inplanting; een houten omheining met eetbare haag past nu eenmaal mooier in het landschap dan bijvoorbeeld linten of kunststof.

Ongeschikte materialen

- Prikkeldraad
- Schapen- en kippendraad
- Dikke ijzerdraad

EXTRA'S VOOR IN EN ROND DE PADDOCK

- Vaste voer- en drinkbakken
- De mogelijkheid om het tuig op te hangen

TIP

Denk ook goed na over de poort van de paddock. Deze moet voldoende breed zijn en vlot open en toe draaien. De poort draait open naar buiten en naar links.

Foto: Koen De Langhe - Provincie Limburg

DE VOORDELEN VAN EEN PADDOCK

- De paarden kunnen vrij bewegen, dit is belangrijk voor het herstel van de spieren.
- De paarden kunnen rollen, dit is een natuurlijke behoefte van het paard. Door het rollen gaan natte haren (vb. door de regen of het zweten onderweg) overeind staan, in combinatie met het (stoffige) zand helpt dit de haren op te drogen.
- Afhankelijk van de oppervlakte van de paddock kunnen paarden samengezet worden met dieren die ze goed kennen. Sociaal contact is één van de basisbehoeften van het paard.
- Paarden voelen zich vaak beter in een paddock dan wanneer ze gebonden staan. De weinige bewegingsvrijheid kan stress veroorzaken en het risico bestaat dat ze zichzelf bezeren, bijvoorbeeld wanneer ze in het halster gaan hangen (bij een schrikreactie) of met hun been over het touw blijven hangen.

GROOTTE

De oppervlakte van een paddock waar paarden maar kort in verblijven, hoeft niet heel omvangrijk te zijn. Wel moeten ze er vrij in kunnen bewegen. In een paddock van 4x4 meter kunnen paarden comfortabel rondraaien en rollen maar een grootte van bijvoorbeeld 9x9 meter is beter.

ONDERGROND

Net zoals je paden moet je paddock beschikken over een veilige ondergrond. Kies voor gras of zand. Steenpuin en kiezels zijn uit den boze. Wanneer de natuurlijke ondergrond geschikt is om paarden op te plaatsen, moeten er geen extra aanpassingen gedaan worden. Kijk wel regelmatig na of er geen giftige planten in of rond de paddock staan.

Foto: Caroline Vervecken

DOORWAADPLAATSEN EN ZWEMVIJVERS

Plekken waar je te paard het water in kan, zijn echte publiekstrekkers. Dit kan gaan van doorwaadplaatsen om pootje te baden tot vijvers waarin de paarden kunnen zwemmen. Door het water bewegen heeft voor paarden heel wat gezondheidsvoordelen. Daarnaast is het ook een unieke en leuke beleving voor paard, ruiter en menner. Het zal je niet verbazen dat hippische recreanten er, bij de minste zonnestraal, graag een eindje voor willen rijden.

SCOREKAART

EENVOUDIG	●●●●●●●●●●
BUDGETVRIENDELIJK	●●●●●●●●●●
ONDERHOUDSARM	●●●●●●●●○○
UNIEK	●●●●●●●●●●
NUTTIG	●●●●●●●●○○
POPULAIR	●●●●●●●●●●

DOORWAADPLAATSEN

Een doorwaadplaats is een plek waar ruiters en menners met hun paarden, op een veilige manier, door het water kunnen gaan. Je kan ze kunstmatig aanleggen, maar ook natuurlijke plassen, riviertjes, vennen en sloten komen in aanmerking. Het water is minstens 4 centimeter en maximaal 60 centimeter diep. Geef steeds de diepte aan met behulp van een bord. Zorg voor een vlakke, gestabiliseerde ondergrond met voldoende draagkracht. Indien je doorwaadplaats onveilige stukken bevat, gebruik je visuele bakens om ruiters en menners naar de overkant te loodsen. In- en uitloopplaatsen moeten voldoende breed en stevig zijn. Paarden kunnen het water prima betreden via natuurlijke oevers maar zwak indien nodig de helling af.

TIP

Combineer een doorwaadplaats met een poel. Scherm een gedeelte af zodat planten en dieren zich welkom voelen. Een poel die in evenwicht is kan je ook als drinkwatervoorziening inschakelen.

Foto: Provincie Limburg

LOCATIES

- > PLEISTERPLAATS > HORECA
- > OP DE ROUTE

TIP

In Lommel werd recent een doorwaadplaats ingericht tussen knooppunten I17 en I35. Ga er zeker een kijkje nemen.

Wanneer de doorwaadplaats je paardenpad doorkruist, voorzie je best ook een alternatief waarbij het paard niet door het water moet. Sommige paarden vinden dit namelijk te spannend. Om diezelfde reden is het belangrijk om doorwaadplaatsen duidelijk aan te geven op de routekaart.

Door het water gaan is gezond voor paardenbenen (spieren, bloedsomloop, zuivering van de benen), maar het is lichamelijk ook zeer zwaar. Zorg er daarom voor dat de afstand niet te groot is of voorzie een aantal punten waar de paarden sneller het water uitkunnen.

Foto: Koen De Langhe - Provincie Limburg

ZWEMMEN MET PAARDEN

Wil je een echte trekpleister van je ruiter- of menroute maken? Dan is een zwemvijver of -plas waarin de paarden kunnen zwemmen een echte aanrader. Belangrijk is dan dat het water diep genoeg is (+/- 2 meter), maar dat de grond zeer rustig afhelt. Wanneer het water plots te diep wordt, kan dit erg beangstigend zijn voor het paard.

Te paard zwemmen is een activiteit voor gevorderde ruiters. Je doet het ook best nooit alleen.

Foto: Koen De Langhe - Provincie Limburg

TIP

Zorg ervoor dat de zwemvijver makkelijk bereikbaar is met de trailer of vrachtwagen.

Zo kunnen bezoekers zich nadien snel weer afdrogen en omkleden. Aangezien paard, ruiter en materiaal doorweekt zijn na hun avontuur, zal een zwemvijver midden op de route niet zo vaak gebruikt worden.

Opgelet, in natuurgebieden mag niet je zomaar in vijvers of poelen met je paard. En je kunt er bv. kwetsbare plant- of diersoorten mee verstoren of zelfs broedvogels weggagen. Check daarom steeds op voorhand de regels bij de eigenaar van het natuurgebied en respecteer de bordjes van de natuurbeheerder.

GALOPSTUKKEN

In volle vaart door de bossen of tussen de velden galopperen: voor de fysieke en mentale training van het paard zal elke sportruiter het verkiezen boven de meest luxe piste. Maar het is vooral ook erg leuk. We geven je graag wat tips die je zullen helpen om zowel trainers van sportpaarden als recreanten aan te trekken.

Foto: Paardrijden in de Kempen

SCOREKAART

OP JE PAARDENPAD

Galopperen op een ruiter- of menroute kan als de weg aan enkele voorwaarden voldoet. Eerst en vooral moet het pad breed genoeg en vrij zijn van scherpe bochten. Ruiters en menners moeten voldoende zicht hebben op mogelijke tegenliggers en naderende kruispunten.

Ook de bodem is van belang. Galopperen doe je bij voorkeur op een veerkrachtige zandgrond, nooit op asfalt of beton en liefst ook niet op een halfverharding. Het zand mag niet te los liggen.

Hoe langer het galoppad, hoe beter. Een minimumlengte van 200 à 500 meter is een goede maatstaf. Een breed pad kan langs één zijde voorzien worden van enkele hindernissen (vb. boomstammen). Het is wel belangrijk dat menners en ruiters die de hindernissen niet willen nemen, ze veilig kunnen passeren – en dat in beide richtingen.

TER VERGELIJKING

Aan het strand kunnen paarden goed galopperen op het stevige zand in de branding, maar het losse zand aan de duinen is veel te zwaar.

LOCATIES

- > PLEISTERPLAATS > HORECA
- > OP DE ROUTE

TIP

Duid met een bord het begin en einde van het galoppad aan. Zo weten gebruikers waar ze kunnen starten met galopperen en merken ze tijdig waar ze vaart moeten minderen.

EXTRA TROEF: EEN RENBAAN

Een ren- of galopbaan is, vooral voor ruiters, een waanzinnig leuk extraatje. Op deze ovaalvormige lussen, waar geen andere recreanten worden toegelaten, kan je zoveel rondjes galopperen als je wil. Voor veel ruiters is dit een ideale toevoeging aan hun training. Ook recreanten kunnen hier op een veilige manier eens "goed gas geven".

TIP

Duid galoppaden aan op je routekaart. Informeer ook de andere gebruikers dat ze mogelijks paarden in galop tegenkomen. Ruiters en menners moeten – en zullen – rekening houden met andere recreanten. Galoppaden waar enkel hippische toeristen zijn toegelaten dragen daarom de voorkeur weg.

HINDERNISSEN

Hindernissen voegen de x-factor toe aan je route. Je hebt ze in alle soorten en maten en voor elke discipline zijn er verschillende. Een paardenpad met hindernissen trekt naast toeristen ook mensen aan die hun paarden willen trainen. Erg moeilijk om aan te leggen zijn ze niet. Zorg in de onmiddellijke omgeving wel steeds voor een veilige ondergrond.

Foto: Quinn Loots

SCOREKAART

EENVOUDIG	●●○○○○○○○○
BUDGETVRIENDELIJK	●●○○○○○○○○
ONDERHOUDSARM	●○○○○○○○○○○
UNIEK	●●●●●●●●●○
NUTTIG	●●●●●●●●●○
POPULAIR	●●●●●●●●●○

LOCATIES

- > PLEISTERPLAATS > HORECA
- > OP DE ROUTE

TIP

Werk samen met ruiter- en menverenigingen. Zij weten perfect welke hindernissen populair zijn en hoe ze best aangelegd kunnen worden.

ENKELE POPULAIRE HIPPISCHE DISCIPLINES MET HINDERNISSEN

Foto: Quinn Loots

CROSS COUNTRY

Bij cross country springen paard en ruiter over vaste natuurhindernissen. Het is een onderdeel van de eventingsport waar de combinaties ook nog een dressuur- en springproef afleggen. Voorbeelden van cross country-hindernissen zijn: boomstammen, hagen, greppels, op- en afsprongen, waterhindernissen, ...

Foto: KunertC - Creative Commons

TREC (TECHNIQUES DE RANDONNÉE EQUESTRE DE COMPÉTITION)

TREC of trektochttechnieken in wedstrijdverband is een discipline die uit drie onderdelen bestaat: een oriëntatieproef, een gangenbeheersingsproef en een hindernissenparcours. Voor mannen bestaat een alternatief waarbij de gangenbeheersingsproef vervangen wordt door de presentatie (beoordeling van het span). Enkele hindernissen: poorten, trappen, doorgangen, sloms, sprongetjes, kuilen, brugjes...

Foto: Valley of Angles

WORKING EQUITATION

Working Equitation kent zijn oorsprong in Zuid-Europa en bestaat uit vier onderdelen: de dressuur, de stijltrial, de speedtrial en het runderwerk. Tijdens de stijltrial en de speedtrial leggen de combinaties een behendigheidsparcours af. Enkele onderdelen van het parcours zijn bv. een bruggetje, een kleine springhindernis, achterwaarts gaan tussen balkjes, een poort openen en sluiten, een bel luiden, een beek doorkruisen....

Foto: Glenn Geerts

MENNEN

Mannen kunnen deelnemen aan competities met een enkel-, twee- of vierspan. Wedstrijden bestaan uit drie onderdelen: dressuur, marathon en vaardigheid. Zowel sportievelingen als recreanten perfect hun behendigheid bijschaven tussen bomen die op een afstand van 3 meter uit elkaar staan. Maak indien nodig de ondergrond tussen de bomen vrij (begroeiing, wortels, putten, ...).

PLEISTERPLAATS

Op een pleisterplaats voeg je verschillende belevingselementen samen op één plek. Dit kan zowel aan een vertrek-, rust of aankomstplaats op de route zelf als bij een horecazaak of paardenaccommodatie vlakbij. Je kan de pleisterplaats zo uitgebreid maken als je zelf wil. Hoe indrukwekkender, hoe meer succes ze zal hebben. Maar ook op een eenvoudige pleisterplaats zullen ruiters en menners een kijkje komen nemen.

Foto: Caroline Vervecken

DE IDEALE COMBINATIE

De mogelijkheden zijn eindeloos. Alles is afhankelijk van de faciliteiten op en aan de route en de investeringsmogelijkheden. De combinatie van enkele kleine, eenvoudige belevingselementen kan al een mooie pleisterplaats vormen.

Wat mag zeker niet ontbreken?

- Een bindplaats
- Zitgelegenheid
- Ruimte om de koets weg te zetten
- Opstapjes
- Een bord met de routekaart
- Schaduw

Combineer deze essentials met wat uniekere elementen en je inspanningen zullen beloond worden.

SCOREKAART

EENVOUDIG	●●●●●●●●○○○○
BUDGETVRIENDELIJK	●●●●●●●○○○○
ONDERHOUDSARM	●●●●●○○○○○
UNIEK	●●●●●●●●●○○○
NUTTIG	●●●●●●●●●○○
POPULAIR	●●●●●●●●○○○

LOCATIES

> PARKING	> OP DE ROUTE
> ONTHAAL	> HORECA

TIP

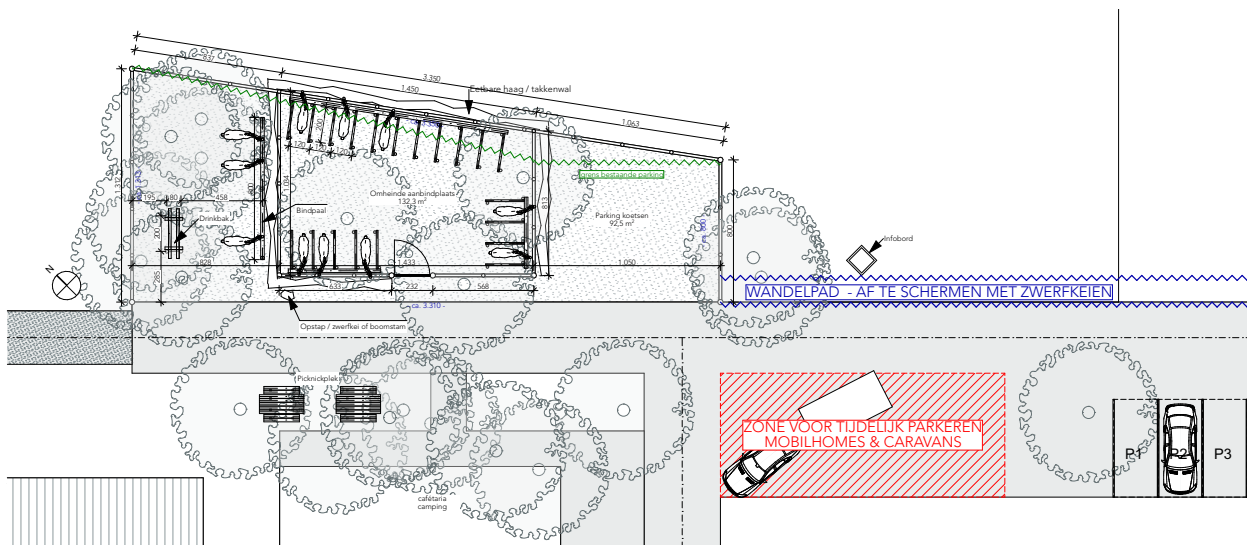
Hou bij de inrichting van een pleisterplaats rekening met het landschap, mederecreanten en andere diersoorten. Maak van je pleisterplaats een duurzame plek waar iedereen veilig plezier kan maken en eveneens tot rust kan komen.

SCOREN MET BELEVINGSELEMENTEN

Via het PDPO-project "kwaliteitsimpuls Ruiternetwerk" werd er een ontwerp opgemaakt voor een pleisterplaats in Maaseik aan camping Zavelbos. Laat je inspireren door de plannen.

Ontwerp en illustraties: Élan architecten B.V.

LOMMEL OP DE (RUITER)KAART

Burgemeester Bob Nijs onthult zijn ambitieuze plannen

Met zijn betoverende bossen, schilderachtige natuurgebieden en moderne infrastructuur is Lommel (noordoost Limburg) een paradijs voor toeristen. Ook ruiters en menners zijn er welkom. Sterker nog, de stad doet zijn uiterste best hen in de watten te leggen. We spraken met burgemeester Bob Nijs - zelf een menner - die Lommel op de kaart wil zetten als topbestemming voor hippisch toerisme.

Je bent duidelijk gepassioneerd door paarden. Hoe is die voorliefde ontstaan?

'Ik ben ermee groot geworden. Ik mende als kind al. Eerst met een kleine Shetlandpony, later met een dubbelspan paarden. Ooit draaide ik zelfs als groom en trainer mee in het team van een internationaal vierspanmenner. Een voorrecht om mee te mogen maken. Je kan dus zeggen dat ik erg begeistert ben door de mensport. Maar het mooie aan het mennen is dat je zelf in de hand hebt hoe ver je wil gaan. Mijn internationale avonturen liggen achter me. Maar je treft me nog wekelijks op de Lommelse bospaden.'

En daar kom je wel vaker andere ruiters en menners tegen...

'Jazeker! In onze streek wonen bijzonder veel recreatieve ruiters en menners. Tijdens mijn wekelijkse ritjes ontmoet ik stevast een aantal paardenliefhebbers. Door vaak met hen te praten weet ik perfect wat er speelt op het terrein en krijg ik extra inspiratie om het Lommelse ruitertoerisme te versterken.'

Wat is op dat vlak je belangrijkste doelstelling?

'De voorbije jaren hebben we in Lommel en de andere Bosland-gemeenten verschillende initiatieven gelanceerd om wandelaars en fietsers uit heel België - en zelfs daarbuiten - aan te trekken. Een grandioos succes, zo bleek. De Lommelse Sahara. Toeren door Bosland. Fietsen door de Bomen.... dergelijke trekpleisters zijn

momenteel razend populair. Waarom zouden we die succesaanpak niet herhalen voor de hippische toeristen? Momenteel maken vooral lokale ruiters en menners gebruik van onze infrastructuur. Hoog tijd dus om ervoor te zorgen dat meer paardenliefhebbers van verderaf onze prachtige natuurgebieden en bossen ontdekken.'

Wat heeft Lommel in de pipeline zitten om meer hippische toeristen aan te trekken?

'In Noord-Limburg ligt reeds een knap knooppuntennetwerk voor ruiters en menners. Dat gaan we uitbreiden en aantrekkelijker maken. Aan het landmark "House of Nature" voorzien we een aparte parking aangepast voor paardenvoertuigen en met de nodige faciliteiten voor ruiters en menners. Van daaruit vertrekken drie lusvormige "droomroutes" van elks 10 kilometer lang die voor 90% uit onverharde paden bestaan. De eerste lus loopt doorheen onze Lommelse Sahara en dompelt je volledig onder in het mooiste wat Bosland te bieden heeft. De tweede lus maakt de verbinding met het Nederlandse knooppuntennetwerk van "Paardrijden in de Kempen". De derde lus is een echte must voor avontuurlijke ruiters en menners. Je komt er onder andere een hindernissenparcours, een doorwaadplaats en een ruiterkuil tegen. Uiteraard sprongen onze lokale horecaondernemers ook mee op de kar. Je kan dus op verschillende stopplaatsen genieten van een hapje en een drankje.'

Waarom is de Lommelse horeca zo enthousiast om ruiters en menners te ontvangen?

'Hippische recreanten zijn sowieso gezellige, bourgondische mensen die je graag over de vloer krijgt. Hun aanwezigheid geeft bovendien een extra dimensie aan de beleving van je andere klanten.'

Welke inspanningen moet je zeker doen als je paardenliefhebbers wil ontvangen?

'Wie met een paard op stap gaat, bereidt zich goed voor. Ze bekijken op voorhand waar ze vertrekken en halt houden. Dergelijke start- en stopplaatsen – of ze nu bij horecaondernemers of op de route liggen – moeten over voldoende parkeergelegenheid en aanbindplaatsen beschikken. Druk verkeer is een probleem. Andere weggebruikers begrijpen onvoldoende hoe ze moeten omgaan met paarden op de weg. Bij de uitwerking van onze lussen hebben we ervoor gezorgd dat de ruitertoeristen minimaal met gemotoriseerde voertuigen geconfronteerd worden. Daarnaast zorgen we ook voor duidelijke bewegwijzering en

handige, gedrukte routekaarten. Je zal onze routes ook digitaal kunnen raadplegen. Maar dat is niet voor iedereen evident. Alle toeristen moeten van onze natuur kunnen genieten. Ook degenen die niet zo vlot overweg kunnen met de allerlaatste technische snufjes.'

Kijk je ook al verder in de toekomst? Wat wil je graag op langere termijn realiseren?

'Daar moet ik niet lang over nadenken. Het zou geweldig zijn indien we met andere gemeenten en zelfs met onze buurlanden kunnen samenwerken om een meerdaagse trail uit te stippelen. Op dit moment is een buitenrit in onze regio eerder een dagtrip. Maar onze bossen en onze droomroutes zouden ook een echte troef kunnen zijn voor ruiters en menners die er meerdere dagen opuit trekken. Weet je, als ruiter of menner kom je niet als een indringer de natuur binnen. Je bent er deel van. Vogeltjes blijven rustig op de takken zitten, reetjes springen niet weg... Geweldig toch! Het is zo'n prachtige hobby. En daar wil ik me maar al te graag voor inzetten.'

Foto: Kobe Van Looveren

BOSLAND, HET GROOTSTE AVONTURENBOS VAN VLAANDEREN

"Bosland" is een gigantische natuurkern in het noorden van de provincie Limburg die zich uitstrekt over de gemeenten Hechtel-Eksel en Pelt en de stad Lommel. Het gebied werd gecreëerd om de ecologische waarde van de regio te versterken en de prachtige natuur op een duurzame manier open te stellen voor het grote publiek.

Bosland is een paradijs voor wandelaars, fietsers, ruiters en menners. Het omvat verschillende natuurgebieden, waaronder de Lommelse Sahara, het Pijnven en de Resterheide, en biedt talrijke recreatieve mogelijkheden. Schattenjagen, fietsen tussen de boomtoppen, hangmatluieren, ... wie houdt van een bijzonder dagje uit, moet zeker eens op avontuur in Bosland.

L

L

OPPORTUNITEITEN EN AANBEVELINGEN

PAARDVRIENDELIJKE HORECA

Voor horecazaken opent een vlakbij gelegen paardenpad heel wat mogelijkheden. Ze vormen – met enkele eenvoudige aanpassingen – een ideale start-, stop- of rustplaats voor ruiters en menners. Want wanneer hun paarden veilig op de vachtwagen, trailer, bindplaats... staan, genieten ruiters en menners maar al te graag van een hapje en een drankje.

Een route met cafeetjes, restaurants en logies in de directe omgeving, trekt meer bezoekers. 36% van de door ons ondervraagde ruiters en menners (zie eerder) vindt horeca en sanitair op de route een meerwaarde. Bovendien zullen de horeca-uitbaters aangenaam verrast zijn over de return die een aantal kleine inspanningen hen zal opleveren. Niet alleen klassieke horecagelegenheden, maar ook paardenhouderijen die een hapje en een drankje

serveren, zijn perfecte start-, stop- of rustpunten. Ze beschikken over uitgebreide hippische faciliteiten en zowel de medewerkers als andere bezoekers weten hoe ze om moeten gaan met paarden. Dat is altijd mooi meegenomen. Werk er dus mee samen!

Op de volgende pagina's ontdek je hoe (eet)café's en logies in kunnen spelen op de doelgroep van hippische recreanten en geven we enkele aanbevelingen rond duurzaamheid en veiligheid. Doorloop ook zeker de voorgaande hoofdstukken van deze infogids. Heel wat van onze algemene info rond paardenpaden is ook van toepassing voor het domein van een horecazaak. In het hoofdstuk rond belevingselementen zal je misschien zelfs een aantal bonuselementen vinden waarmee je ruiters en menners naar jouw locatie kan lokken.

TIP

Wederzijdse promotie. Duid horecazaken en paardenhouderijen die hippische recreanten willen ontvangen duidelijk aan op je routekaart. Omgekeerd vraag je aan hen om hun bezoekers in te lichten over je prachtige paardenpaden (poster, verkoop van routemappen, sociale media...).

Informeer je potentiële bezoekers. Hippische recreanten bereiden hun uitstappen meestal goed voor. Ze zullen vaak vooraf reserveren en de voorzieningen checken. Speel daarop in door de nodige informatie eenvoudig beschikbaar te maken (bv. online) en goed bereikbaar te zijn.

HULP NODIG?

Het uitbaten van logies en andere horecazaken is geen sinecure. Gelukkig kan je bij een aantal instanties terecht om je te helpen met je uitdagingen op vlak van regelgeving, promotie, overheidssteun, ...

- **Toerisme Vlaanderen** | Vlaamse overheid | www.toerismevlaanderen.be
- **Visit Limburg** | vzw Toerisme Limburg | www.toerismewerkt.be
- **PaardenPunt Vlaanderen** | Voor alle vragen over paardenhouderij (Gids Hippisch Toerisme – Equilabel) | www.paarden.vlaanderen

Visit Limburg reikt voor paardvriendelijke horecazaken een paardvriendelijk label uit dat twee jaar geldig is. Dankzij dit label weten ruiters dat zij én hun paarden veilig en comfortabel kunnen genieten in jouw uitbating. Voorwaarde is dat je op maximum 5 km van het ruiternetwerk gelegen bent als logies en bereikbaar bent via een veilige aanrijroute. Als café kan je het label aanvragen als je op maximum 1 km van het ruiternetwerk ligt en je via een veilige route te bereiken bent. In ruil maakt Visit Limburg reclame voor je onderneming via haar digitale nieuwsbrief en website, worden je gegevens opgenomen op de (digitale) ruiterskaart en krijg je een voorraad ruiterskaarten om te verdelen in je zaak.

(EET)CAFÉ'S

Hoe lang of kort hun tocht ook is, wanneer ruiters en menners de kans krijgen om halt te houden voor een hapje en een drankje, zullen ze die zelden laten schieten. Te paard is het immers niet vanzelfsprekend om eten en drinken mee te nemen. Reeds met enkele kleine, laagdrempelige aanpassingen kunnen (eet)cafés perfect hippische toeristen met hun paarden ontvangen. En wie daar echt sterk op wil inzetten, kan er natuurlijk ook erg ver in gaan.

Foto: Ivan Deleus

BEREIKBAARHEID

Idealiter liggen (eet)cafés meteen op het paardenpad. Ruiters en menners zullen doorgaans maximaal 1 kilometer van de route afwijken om iets te eten of te drinken in een horecazaak. Indien de parking voldoende groot is voor vrachtwagens en trailers, kunnen toeristen hun rit van daaruit beginnen en eindigen. Nadien, en soms zelfs vooraf, komen ze dan graag een hapje of drankje nuttigen.

(Eét)cafés zijn bij voorkeur open tijdens de weekends vanaf 12 uur. Ruiters en menners gaan vooral op pad van maart t.e.m. juni en van september t.e.m. november. Ook in de zomermaanden kan je heel wat hippische toeristen verwachten, maar op warme dagen zullen zij ervoor kiezen om in de vroege of late uurtjes op pad te gaan. Je kan er natuurlijk ook voor kiezen om de deuren op afspraak te openen.

Foto: Koen De Langhe - Provincie Limburg

PAARDVRIENDELIJKE VOORZIENINGEN

Hoe maak je een horecazaak paardvriendelijk? Dat kan al met enkele kleine aanpassingen. Voorzie sowieso bindplaatsen in het zicht en de buurt van je terras. Meestal willen ruiters en menners zo dicht mogelijk bij hun paarden blijven. Je kan eventueel enkele zitplaatsen vlakbij de bindplaatsen voorzien. Maar als ze hun dieren van binnenuit kunnen gadeslaan, kiezen ze misschien wel voor een tafeltje aan het raam.

Verwijder giftige planten in de omgeving van je paardenfaciliteiten (zie bijlage). Groenblijvende hagen (mooi in winter en zomer) zijn bijvoorbeeld gevaarlijk. Ook wegvliegende zaden en takjes vormen een risico. Daarnaast voorzie je een EHBO-kit voor paarden (en mensen) met onder andere ontsmettingsmiddel en wondzalf. Een lijst met contactgegevens van hoefsmeden en dierenartsen uit de regio is ook een mooie aanvulling.

TIP

Bied de paarden een emmer proper water aan. Hun ruiter of menner zal dit enorm appreciëren.

Foto: Koen De Langhe - Provincie Limburg

LOGIES

Echte trekruiters en -mengers leggen vaak, over meerdere dagen heen, grote afstanden af om uitgebreide routenetwerken te verkennen. Wanneer ze in de omgeving kunnen overnachten, samen met hun paarden, is dit voor hen een extra reden om naar jouw regio af te zakken. Maar je moet geen echte trekruiter zijn om te dromen van een vakantie te paard. Er bestaat ook een groep hippische recreanten die minder ambitieuze wandelingen uitstippelt en ook eventjes zonder paard de omgeving wil ontdekken. Zij blijven meestal meerdere dagen op dezelfde locatie logeren. 16% van de door ons ondervraagde ruiters en mengers (zie eerder) vindt logies in de onmiddellijke omgeving van de route een pluspunt.

Foto: Tails Communications

TIP

Beperkte mogelijkheden? Werk dan samen met een paardenhouderij uit de buurt. Daar kunnen ruiters en mengers hun dieren met een gerust hart achterlaten bij een specialist ter zake.

BEREIKBAARHEID

Logies kunnen tot op enkele kilometers (max. 5) van het ruiters- en menroutenetwerk liggen. Een veilige aanrijroute naar de paardenpaden is een must. De parking moet ruim genoeg zijn voor trailers en vrachtwagens.

PAARDVRIENDELIJKE VOORZIENINGEN

De faciliteiten voor de ruiters en menners zijn dezelfde als bij een verblijf zonder paarden. Maar het logies moet wel over enkele extra's beschikken. Je kan daar zo ver in gaan als je zelf wil. Essentiële zaken herken je aan het volgende symbool: *

Communiceer voorafgaandelijk steeds duidelijk met je gasten over de beschikbare voorzieningen.

STALLEN

- Ruime boxen van minstens 3x3 meter (maar liever meer) *
- Schone stalbedekking (stro, schavelingen, ...) *
- Eet- en drinkbakken
- Vers drinkwater *
- Verlichting *
- Verluchting *
- Bescherming tegen wind en regen *

Indien je geen boxen aanbiedt, kan je ook een omheinde weide ter beschikking stellen. Met eenvoudige prikpaaltjes en lint bakenen de ruiters en menners een zone af voor de paarden terwijl ze zelf vlakbij de tent opzetten. Opgelet: enkel ervaren trekruiters zullen hiervoor te vinden zijn.

WEIDE/PADDOCKS

- Veilige omheining met stroom (geen prikkeldraad)
- Vrij van giftige planten
- Vers drinkwater
- Geen scherpe voorwerpen, geen grote putten

DIENSTEN

- Aanbieden hooi
- Aanbieden krachtvoer
- Mogelijkheid tot uitmesten van de stallen/weide/paddock
- Toeristische informatie en aankoop routekaarten

DIVERSE FACILITEITEN

- Bindplaats, poetsplaats (eventueel met warm en/of koud water) *
- Ruimte om materiaal droog weg te leggen (zadelkamer) *
- Beschutte stelplaats voor koetsen
- Parkeergelegenheid voor vrachtwagens en trailers *
- Omheining rond het volledige erf
- Stalbenodigdheden: emmers, mestvorken, kruiwagen, ... *
- EHBO-kit voor paarden: ontsmetting, wondzalf, contactgegevens van hoefsmeden en dierenartsen uit de regio. ... *
- Rijpiste
- Longeercirkel
- Solarium om paarden te drogen
- Belevingselementen (zie eerder)

Foto: Caroline Vervecken

ORSHOF: DE GELIEFDE 'GET-AWAY' IN PAARDENPARADIJS LIMBURG

**"Hippische toeristen ontvangen is leuk én een
opportunity, maar je moet wel van paarden houden."**

Orshof, een prachtig toevluchtsoord voor ruiters en menners, ligt in het hart van het pittoreske Neerglabbeek, Limburg. Uitbater Frank Van Orshoven bouwde samen met zijn vrouw An het logies en restaurant uit tot een populaire oase van rust en genot voor mens en paard. In dit artikel ontdek je hoe hippisch toerisme hun onderneming liet groeien en deelt Frank nuttige tips voor wie in zijn voetsporen willen treden.

Julie runnen zowel een logies als een restaurant én ontvangen ruiters en menners. Daarvoor heb je heel wat ruimte nodig.

'Inderdaad, we hebben 27 kamers en een restaurant, waar we op drukke dagen tot 150 mensen ontvangen. Plaats genoeg dus! Maar ook buiten loop je niet bepaald de muren op. Ons domein – dat trouwens middenin een groen gebied ligt – is 15 hectare groot.'

Hoeveel procent van je bezoekers zijn ruiters of menners?

'Dat percentage is niet gigantisch. De grote massa van onze gasten zijn fietsers. Die sport is immers zeer toegankelijk. Bijna iedereen fietst. Ruiters en menners zijn een veel kleinere groep. Maar zij verlengen wel ons seizoen op het moment dat fietsers afhaken omdat het te koud wordt. We ontvangen bijvoorbeeld ook elk jaar een menclub die een weekend lang met 70 mensen en 45 paarden bij ons verblijft.

Dan zijn we compleet volzet. Het is dus zeker een interessante doelgroep voor ons.'

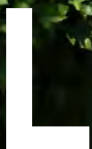
Zijn de groepen vaak zo groot?

'In Vlaanderen zijn er maar 2 locaties waar je met een grote groep paarden terecht kan. Daar zijn wij er één van. Het is dus logisch dat we regelmatig omvangrijke gezelschappen over de vloer krijgen. Zo'n gigantische groepen van 70 personen zijn uiteraard zeldzaam. Maar we ontvangen regelmatig 10 tot 20 ruiters of menners die samen op pad zijn. Al zien we ook vaak koppels of kleine groepjes van een 4-tal personen.'

Wat is de populairste periode voor hippische toeristen?

'Tijdens het voorjaar (maart tot mei) en het najaar (september tot november) ontvangen we veel ruiters en menners. Oktober is voor ons de absolute topmaand. In de zomer krijgen we

Foto: Caroline Vervecken

uiteraard ook wel wat boekingen binnen. Maar op dat moment gaan veel paardenliefhebbers op vakantie naar de zon, zonder hun geliefde viervoeters.'

Waarom hebben jullie besloten om je te richten op hippisch toerisme?

'Eigenlijk is dat natuurlijk geëvolueerd. Ik reed zelf en we hadden altijd al paarden aan huis staan. We hebben er dus een grote affiniteit mee. Ruiters en menners zijn hier van meet af aan welkom geweest. Maar we deden aanvankelijk niet echt moeite om ze aan te trekken. Omdat wij in een prachtig, bosrijk gebied liggen, vonden hippische toeristen op eigen houtje de weg naar het Orshof. Op een gegeven moment had een rijvereniging uit Genk onze accommodatie ontdekt. Ze stippelden zelf een weg uit hier naartoe en reden een dag later weer huiswaarts. Daarna kregen we steeds meer vragen en zijn we er gaandeweg ook actief op gaan inspelen.'

Wat heb je zoal nodig om ruiters en menners te ontvangen?

'Als je als horecazaak passanten met paarden wil ontvangen, heb je goede bindpalen en een watervoorziening nodig. Eventueel kan je een kleine paddock aan te leggen voor minder drukke momenten. Installeer bindpalen en paddocks steeds in het gezichtsveld. Ruiters en menners vinden het erg belangrijk om hun paarden in de gaten te kunnen houden.

Als je de startplaats van een route wil voorzien, heb je ook een parking voor trailers of kleine vrachtwagens nodig. Verder zijn er niet veel extra's. Weet wel dat deze toeristen een paardengeur meebrengen en hun kledij wel eens vuil kan zijn. Past dat niet in jouw zaak, begin er dan ook niet aan.

Wil je een hippisch logies uitbaten, dan heb je parkeergelegenheid nodig voor grotere vrachtwagens. Je gasten hebben voldoende water nodig zodat ze bijvoorbeeld ook hun paarden en koetsen kunnen afspreiten. Bindpalen om op te zadelen en stallen zodat de paarden kunnen overnachten zijn uiteraard ook een must. De stallen hoeven niet de grootste te zijn omdat ruiters en menners vaak maar 1 of 2 nachten blijven. Stem je parking ook af op het aantal stallen dat je aanbiedt.'

Foto: Caroline Vervecken

Wat doen jullie nog meer om het verblijf van de ruiters en de paarden zo aangenaam mogelijk te maken?

'Hier ligt een geweldig routenetwerk. Maar als toerist ken je alle paden niet. Je weet niet welke wegen interessant zijn voor ruiters of menners. Daarom hebben wij op basis van de bestaande kaart routes uitgestippeld en klaargemaakt. Wanneer onze bezoekers toekomen, ontvangen ze een hippische routekaart en een boekje met ideetjes. In principe kunnen ze meteen, zonder enige voorbereiding, vertrekken.

We stellen ook een lijst met contactgegevens van dierenartsen en hoefsmeden ter beschikking. Vooral een goede, flexibele hoefsmid is belangrijk. Onze smid komt gegarandeerd dezelfde dag nog langs, 's ochtends of 's avonds en zelfs op zondag. Hij begrijpt hoe fijn het is om je vakantie te kunnen verderzetten zoals gepland.

Daarnaast kozen we voor kwalitatieve stallen en letten we op enkele belangrijke criteria. We gebruiken geen prikkeldraad, verwijderen jacobskruiskruid, hebben veel kennis over het netwerk, ...'

Foto: Caroline Vervecken

Foto: Caroline Verweken

Hoe ziet het routenetwerk in de buurt van het Orshof eruit?

‘Net zoals voor de fietsers, ligt in onze regio een handig knooppuntensysteem voor hippische toeristen. Je kan het netwerk vergelijken met een spinnenweb waarin je routes kan samenstellen zo kort of zo lang je zelf wil. Van hieruit start je bij knooppunt 52 of 135 en van daaruit vind je aansluiting op verschillende andere punten. De mogelijkheden zijn eindeloos. We ontvangen ruiters en menners die routes van 12 tot 18 kilometer rijden, maar ook gasten die er 50 of 60 doen. Die laatste zijn dan meestal menners.’

Wat maakt het gebied rond het Orshof zo geliefd bij hippische toeristen?

‘Onze bossen en velden. Ik kan hier een route uittekenen van 35 kilometer waarbij je amper 1 kilometer over verharde paden aflegt. Dat kan je alleen in Limburg. Ik hoor onze gasten vaak vertellen dat ze thuis slechts 1 geschikte dreef hebben waar iedereen overheen galoppeert en daar stopt het. Bij ons stopt het niet. Je kan quasi oneindig rondwandelen op prachtige boswegen.’

Zien jullie een stijging of daling op vlak van hippisch toerisme?

‘Sinds onze beginjaren is het ruitertoerisme enorm gegroeid. Maar de laatste tijd blijft het eerder stabiel. Een paard houden is niet goedkoop. Dus is het volgens mij logisch dat de doelgroep niet steeds kan blijven uitbreiden. Daarnaast speelt concurrentie van andere gebieden ook een rol. We zijn de voorbije jaren zeker en vast gasten verloren aan de Veluwe, een regio die zich sterk is gaan profileren als ruitergebied. Veel van onze toeristen komen uit Oost- en West-Vlaanderen en voor hen is de afstand naar de Veluwe en naar Limburg even groot.’

Is het slim om je als horecazaak te richten op hippisch toerisme?

‘Dat hangt er vanaf waar je interesses liggen en wat voor soort cliënteel je ontvangt. Als ruitertoerisme past binnen de andere groepen die je te gast hebt, dan is het een interessante manier om je seizoen te verlengen. In maart, april, oktober en november zal het je extra klanten bezorgen. Maar als je er zelf geen affiniteit mee hebt, zou ik voorzichtig zijn.’

Er komt wel wat werk bij kijken, zoals het uitmesten van de stallen. En dat kan al snel lastig worden als je niet van paarden houdt. Je hebt daarnaast veel ruimte nodig en het vereist wat bijkomende investeringen. Deze investeringen zijn bovendien niet altijd even rendabel, maar als je ze niet doet, komen de hippische toeristen ook niet. Een paar stallen bouwen kost al snel evenveel als een aantal kamers bijmaken. Maar als logies heb je ze wel nodig om ruiters en menners te ontvangen.'

Zorgt de combinatie van paardentoeeristen en andere gasten soms voor conflicten?

'Bij ons zeker niet. Onze bezoekers komen specifiek om van de landelijke omgeving te genieten, en daar horen ook paarden bij. Wanneer er mest op de parking ligt, verdwijnt die niet altijd meteen. Maar daar storen onze gasten zich niet aan. Je kan hier ook feesten organiseren. Zelfs als iedereen op zijn paasbest naar het Orshof komt, leidt dat niet tot onbegrip.'

Foto: Caroline Vervecken

Dat klinkt geweldig, maar is er ook een keerzijde van de medaille?

'Nadelen zijn er niet. Je moet uiteraard wel met een paar zaken rekening houden. Paarden kunnen geurhinder met zich meebrengen en je hebt extra poetswerk op de kamers, aan de inkomhal, in de bar, ... Maar daartegenover staat een groep gepassioneerde gasten die ervan geniet om hier te zijn en tevreden is met een basic kamer. Als ze maar een stal voor hun paard hebben en zelf kunnen overnachten kan hun verblijf al niet meer stuk. Een aanrader dus, vooral als je zelf van paarden houdt.'

Foto: Caroline Vervecken

T

L

BESCHERMING VAN STREEKIDENTITEIT, FAUNA EN FLORA

ZORG VOOR LANDSCHAP EN NATUUR

54% van de Limburgse ruiters en menners die deelnamen aan onze studie (zie eerder) wil tijdens een buitenrit van een aantrekkelijk landschap kunnen genieten. Voor 36% moet de route doorheen een gevarieerde omgeving lopen.

Limburg is bekend omwille van haar prachtige natuur, waar het mooi vertoeven is als ruiter, menner, wandelaar of fietser. Maar de natuur is op veel plekken ook kwetsbaar. Vooral in de lente wanneer ze volop tot leven komt: voorjaarsbloeiërs beginnen te bloeien in de berm, vogels maken een nestje op de grond of de jonge reekalfjes rusten in het hoge gras. Houd rekening met alle levende wezens: wijk

daarom zeker niet van de paden af en maak ook niet teveel lawaai in natuurgebieden. Je kan immers snel een dier opschrikken of een nestje vertrappelen. Respecteer de natuur, je bent er te gast.

Wil je een belevingselement aanleggen langs het ruiterrouten netwerk, neem dan zeker contact op met de terreinbeherende organisatie. Dat kan gaan over een gemeentebestuur, het Agentschap voor Natuur en Bos, een natuurorganisatie of een privépersoon. Denk eraan dat het niet altijd mogelijk is om in Natura-2000 gebieden extra belevingselementen toe te voegen. In deze gebieden is de natuur immers extra kwetsbaar en snel verstoord.

TIP

Op deze interactieve kaart kan je de Natura-2000 gebieden raadplegen:

natura2000.vlaanderen.be/natura-2000-gebieden

Laat je bijstaan. Neem contact op met de landschapsarchitect aangesteld door je provincie of contacteer je regionaal landschap. Zij informeren je graag over landschappelijke integratie, streekeigen planten en de bescherming van fauna en flora.

In het Praktisch Werkboek voor het Inrichten van een Goei Wei (Regionaal Landschap Lage Kempen) vind je ook heel wat tips en nuttige weetjes. **Neem dus zeker een kijkje op www.opeengoeiwei.be. Je kan deze brochure ook kosteloos aanvragen via info@RLLK.be.**

Foto: Tails Communications

INSPIRATIE BIJ DE NOORDERBUREN

Paardrijden in de Kempen, een miljoenenproject

Wie aan paardrijden in de Kempen denkt, denkt aan mooie, goed onderhouden ruitersporen, leuke overnachtingsaccommodaties en toffe horecaplaatsen. Het ruitertoerisme in de Nederlandse Kempen leeft en wordt daarenboven nog eens knap gepromoot. Maar dat kwam er niet vanzelf. Pakweg 15 jaar geleden staken Johan, Elian en Willeke, drie gemotiveerde ondernemers en gepassioneerde paardenliefhebbers, de koppen bij elkaar.

De drie ondernemers (allen actief in het ruitertoerisme) keken toe hoe wandelend Nederland én België te paard naar de Veluwe trok. Rotsvast overtuigd dat hun eigen streek, de Nederlandse Kempen, met zijn prachtige natuur en brede zandpaden minstens evenveel te bieden heeft, bleven de drie pioniers niet bij de pakken zitten.

Hun dromen en passie groeiden uit tot een miljoenenproject gesteund door ondernemers, Europese subsidies, privépartners, de provincie Noord-Brabant en diverse gemeentes.

Foto: Paardrijden in de Kempen

WIE ZIJN ELIAN, WILLEKE EN JOHAN?

Elian Van de Nobelen baat samen met haar man Jan Bed & Breakfast en camping 'Mountain Oak' in Bergeijk uit. Vakantiegangers zijn er welkom met hun paarden om te genieten van hun vele faciliteiten zoals stallen en weilanden. 70% van hun gasten komt uit België.

www.mountain-oak.nl

Johan Castelijns is de eigenaar van 'De Pan' in Hapert. Daar kunnen jij en je paard terecht in een van zijn vier luxe en recente vakantiehuizen, met weide en stallen. Johan krijgt heel wat Belgische gasten over de vloer. Vooral bij mannen is De Pan erg populair.

www.depan.nl

Willeke Jonkers verhuurt drie grote vakantiehuizen in Luyksgestel. Haar domein Weijergaerde grenst aan het routenetwerk en je kan er meteen het bos in. Een droom voor wandelaars, fietsers en hippische recreanten dus.

www.weijergaerde.nl

Gedeelde dromen

Vijftien jaar geleden liepen Johan, Elian en Willeke elkaar tegen het lijf op een netwerkevent. Al snel borrelde een inspirerende discussie op over hun gedeelde droom: het hippisch toerisme in de Nederlandse Kempen een duwtje in de rug geven met bewegwijzerde routes en knappe ruitervoorzieningen.

Ondernemen zit dit drietal in het bloed. Dus bleef het niet bij praten en dromen. De dames spraken regelmatig af en begonnen voorzichtige stappen vooruit te zetten. Johan timmerde in zijn eigen regio verder aan het pad.

Willeke: "We moeten eerlijk zijn, onze eerste ontmoeting dateert van 15 jaar geleden. En het was lang trekken aan een dood kalf. Elian en ik gingen deur aan deur langs bij de plaatselijke ondernemers om een klein sponsorbudget bij elkaar te rapen waar we helaas niet veel mee konden realiseren. Ook de medewerking van de gemeentes is cruciaal, en die waren nog niet helemaal mee in het verhaal."

PAARDRIJDEN IN DE KEMPEN

Op stap in de Nederlandse Kempen? Via de website van Paardrijden in de Kempen heb je de mogelijkheid om zelf trajecten uit te stippelen, maar je kunt ook de vooraf uitgezette themaroutes volgen. Deze voeren je door schitterende bossen en natuurgebieden, langs uitgestrekte velden, sierlijke bospaden, zandverstuivingen en heidegebieden. www.paardrijdenindekempen.nl.

RUITERROUTES: BEWEGWIJZERING EN KAARTEN

Paardrijden in de Kempen heeft afgelopen jaren geïnvesteerd in duidelijke bewegwijzering en een knappe routekaart. Zowel Willeke, Johan als Elian geven aan dat hun gasten steeds de voorkeur geven aan een papieren, verstevigde kaart.

"Heel wat ruiters verkiezen nog steeds een papieren kaart, waarop de verschillende routes aangeduid zijn. Ook horeca-aangelegenheden, rustplaatsen, wegovertgangen, parkings en dergelijke staan vermeld op de kaart. Digitale bestanden zijn handig, maar worden niet altijd door de makers geüpdatet.

Bovendien bleek hun route niet zonder hindernissen, spreekwoordelijk dan. Zo herinnert Elian zich nog een onfortuinlijk voorval bij de budgettering van de knooppuntpalen: "Aanvankelijk vertelde een adviseur ons dat een paal – en het projectbeheer dat erbij komt kijken – zo'n 80 euro zou kosten. Wisten wij veel dat dit een grote onderschatting was. Bovendien werden de door ons aangekochte palen om esthetische redenen niet door bepaalde domeinbeheerders aanvaard en bleven we al snel met lege handen achter. We werden er moedeloos van. Gelukkig waren we vastberaden en zagen we snel in dat we een groot budget en netwerk zouden nodig hebben om een duurzaam initiatief op poten te zetten. Als we gewoon verder waren blijven ploeteren, hadden we misschien wel eens ergens een kleine route kunnen uitwerken. Maar die had er gegarandeerd ondertussen alweer verloederd bijgelegen."

Foto: Paardrijden in de Kempen

Financiële groeirimte

Eerder toevallig botsten de dames op een veelbelovend Europees subsidietraject (LEADER). Er werd geld vrijgemaakt voor projecten die bijdroegen aan de kwalitatieve ontwikkeling van het gebied rond de N69. Dat is een belangrijke weg die van Eindhoven tot aan België loopt. Willeke: "Alle inwoners van de gemeenten rond de N69 konden een goed project indienen. En wij hadden al een prachtvoorstel klaarliggen dat voldeed aan alle criteria. Het project moest gemeentegrensoverschrijdend zijn, een meerwaarde hebben voor de inwoners van de gemeenten, het toerisme stimuleren... Financiële inbreng van lokale bedrijven was bijvoorbeeld ook een voorwaarde. En die hadden we al, dankzij o.a. onze deur-aan-deur rondgang. De puzzel viel eigenlijk netjes in elkaar en we kregen groen licht."

De LEADER-subsidie was niet zomaar een potje geld dat op een rekening werd gestort. Ondernemers moesten een aanvraag doen voor een welbepaalde investering zoals het aanplanten van schaduwbomen, het updaten van slaapgelegenheden of het plaatsen van een stal. Daarbij moest de aanvrager een groot deel van de investering zelf betalen en paste de subsidie de rest bij. Van het subsidiedeel diende de ondernemer telkens een bedrag in een fonds te storten voor het aanleggen, onderhouden en promoten van de overkoepelende route. En juist dat was één van de belangrijkste sleutels tot de langdurige levensvatbaarheid van het hele project. Elian: "Door de vele investeringen van diverse ondernemers kwamen we tot een mooi werkingsbudget. Bovendien maakte onze aanpak veel indruk op grote bedrijven. Rabobank, die aanvankelijk al een mooi bedrag zou sponsoren, gunde ons plotsklaps een waanzinnig budget. Gewoon omdat ze in ons geloofden. Dankzij de steun van privépartners, de subsidie en de investeringen van de hippische ondernemers groeide Paardrijden in de Kempen uit tot een miljoenenproject."

Teamwork

Een dergelijk high-value initiatief in goede banen leiden is niet eenvoudig. Daarom werd met de steun van de gemeente Bergeijk – één van de drijvende krachten achter Paardrijden in de Kempen – een stichting opgericht en trokken de initiatiefnemers projectleider Erik Van Nuland aan.

Foto: Paardrijden in de Kempen

Er was ruimte voor opvolging, professionaliteit, marketing, een goede website... Het initiatief oversteeg daardoor zelfs het oorspronkelijke subsidieproject. Johan: "Omwille van de professionaliteit kregen we ook gemeenten die niet in het LEADER-gebied lagen warm om mee te werken aan een uitgebreid, aaneengesloten, knooppuntennetwerk. Mijn eigen thuishaven Bladel is daar één van. Daarnaast loopt de routestructuur nu over de gemeenten Bergeijk, Eersel, Waalre, Reusel-De Mierden, Veldhoven en Hilvarenbeek en Valkenswaard. Aan het project werken ondertussen meer dan 50 aan het netwerk gelegen bedrijven mee (horeca, pleisterplaatsen, parkings, paardenhouderijen, logies, shops...)"

Langetermijn

Ondertussen is het knooppuntennetwerk een gevestigde waarde. En het ziet er naar uit dat dit lang zo zal blijven. Het is Paardrijden in de Kempen immers gelukt om effectieve oplossingen te vinden voor de twee voornaamste problemen die vaak leiden tot het falen van toeristische routes.

Een eerste knelpunt is het up-to-date houden van het netwerk. Voor onderhoud, marketing, uitbreiding... zijn, dankzij de professionele aanpak tijdens de subsidiëeringsfase, financiële reserves beschikbaar die beheerd worden door het kersverse bestuur van de stichting. Daarnaast kunnen ze – dankzij een bijdrage van de gemeentes – rekenen op de steun van het routebureau. Dat is een provinciale afdeling die instaat voor het onderhoud van de recreatieve routes en onder andere een meldkamer uitbaat.

Het tweede knelpunt heeft vooral te maken met goede afspraken en netwerking. Overheden of grondeigenaars gaan slechts zelden na of paden deel uitmaken van een hippisch netwerk voordat ze er verhardingen of obstakels aanleggen. Willeke: "Dergelijke wijzigingen moeten steeds bij de gemeente en het routebureau passeren. En wij hebben met hen een overeenkomst dat we telkens betrokken worden als er zaken binnenkomen die gevolgen kunnen hebben voor het netwerk. Omgekeerd hebben wij een rechtstreekse lijn naar de juiste instanties als we zelf op problemen botsen of ideeën hebben. Als we horen dat er ergens iets gaat gebeuren, dan zorgen we dat we ook aan tafel kunnen zitten. Lokaal moeten de beleidsmensen weten dat wij er ook zijn. Je moet zorgen als sector dat je zichtbaar bent. Anders krijg je ook geen

kansen."

Vorig jaar werd er vanuit Waterschap De Dommel bijvoorbeeld een doorwaadplaats aangelegd. Johan: "De organisatie had in eerste instantie niet echt iets met paardrijden. Alle recreatiegroepen werden geconsulteerd tijdens de uitwerking van hun plannen, maar de ruiters en menners waren ze vergeten. Bij het tweede overleg waren we wel aanwezig, en hoe!" Johan lacht. "We kwamen langs met 6 personen en hadden zo meteen ons punt gemaakt. Er werd ons vriendelijk verzocht om de volgende keer maar met 1 of 2 personen te komen. Maar de doorwaadplaats kwam er, rekening houdend met ruiters en menners. En zo konden wij ook weer een extra lus opnemen in ons knooppuntennetwerk."

De toekomst

Elian, Willeke en Johan kijken tevreden terug op hun parcours. Maar het harde werk laten ze vanaf nu liever over aan een nieuwe groep. Elian: "We zijn uiteraard trots op wat er nu staat. Maar er is nog steeds ruimte voor uitbreiding en verbetering. Zo willen we ons netwerk graag aansluiten op het Belgische en om dat te doen hebben we in de grensgemeenten een aantal gemotiveerde trekkers nodig." Johan: "We hebben van dit project ontzettend veel geleerd. Om niet op te geven, om gehoord te worden als sector en vooral, dat er hele mooie dingen kunnen gebeuren als je de juiste mensen samen kan brengen. Je hebt een lange adem nodig, maar het loont."

Het werk in de Nederlandse Kempen wordt verder gezet, maar hoe zit het in België? Ben jij getriggerd door het verhaal van Elian, Willeke en Johan en droom jij van een boost

HORECA-UITBATER?

Ben je zelf een horeca-uitbater, grenzend aan of in de buurt van een ruiterroute? We vroegen aan Elian, Willeke en Johan wat je nodig hebt om ruiters en menners te ontvangen.

"Dat is niet moeilijk. Allereerst een stevige aanbindplek, liefst omheind, in het zicht van bijvoorbeeld het terras. Daarnaast zorg je best ook voor water voor de paarden. Eigenlijk is het geen grote investering. Voor onze ondernemingen heeft de promotie en professionalisering van de ruiterroutes een duidelijk verschil gemaakt."

T

L

GENIETEN

DROOMROUTES

Regionaal Landschap Kempen en Maasland, Regionaal Landschap Lage Kempen, Sport Vlaanderen, de Provincie Limburg en diverse ruiterverenigingen bundelden de afgelopen 3 jaar de krachten om het 650 kilometer lange ruiternetwerk in Limburg hier en daar een opfrisbeurt te geven. Met cofinanciering uit Platteland Plus, bestaande uit middelen van Vlaanderen en provincie Limburg worden een aantal trajecten van het netwerk verlegd om bebouwing en verharding te vermijden en de verkeersveiligheid te vergroten. Ook worden er een aantal belevingselementen toegevoegd, een pleisterplaats aangelegd en een parking aangepast voor ruiters en menbers.

Een aantal vrijwilligers screenden de afgelopen 2 jaar het netwerk en er werd een peter- en meterwerking opgericht met vrijwilligers die 4 keer per jaar op pad gaan om knelpunten op het netwerk door te geven aan de bevoegde instanties.

Op die manier hopen alle partners het ruiternetwerk in Limburg een kwaliteitsimpuls te geven.

Je kan nu het vernieuwde ruiternetwerk gaan verkennen langs een aantal suggestieroutes.

NATIONAAL PARK HOGE KEMPEN

Suggestieroute Oudsbergen

Knooppunten: I35 - I0 - I08 - I29 - 4I - I22 - I42 - I40 - I25 - I27 - I2I - 4I - I29 - I28 - I35 - I0

Afstand: 3I km

Startpunt: Orshof, Heymansweg 2, 3670 Oudsbergen

Beleving: Draaf door bossen, water, over duinen en langs de heide. Langs deze Duinengordelroute liggen hindernissen, meestal voor ruiters soms ook voor menbers (niet in de buurt van knooppunt I27, wel elders langs deze route).

Uniek: Geef je paard een blotevoetenervaring bij de doorwaadplaats (tussen I0 en I08) en draaf door het zand langs de Oudsberg (enkel voor ruiters - tussen I42 en I40).

BOSLAND

Suggestielussen Lommel

Afstand: 3 lussen van telkens I0 kilometer

Startpunt: Parking Speelpleinstraat, Lommel

Beleving: Starten doe je aan de volledig voor ruiters en menbers uitgeruste parking aan het landschapswerk "House of Nature" van kunstenaar Will Beckers (nog in uitvoering). Dankzij de 3 lussen die voor 90% onverhard zijn, ontdek je het mooiste wat Bosland te bieden heeft van uitgestrekte zandvlaktes tot groene bossen.

Uniek: De meer avontuurlijke ruiter kan op ontdekking gaan langs een hindernissenparcours, een doorwaadplaats door het water en een ruiterkuil.

Deze routes worden in het najaar van 2023 gelanceerd. Meer info: www.toerismelommel.be.

ROUTES EN ACCOMMODATIES OPSTARTEN EN VERBETEREN

AAN DE SLAG

Ben je volledig geïnspireerd en gemotiveerd om je steentje bij te dragen aan het hippisch toerisme. Geweldig! Met de tips in dit handboek kom je waarschijnlijk al een eind verder. Maar vergeet niet er verschillende instanties klaar staan om je verder te inspireren en te ondersteunen.

HULP NODIG?

- **Visit Limburg:** toeristische promotie paardvriendelijke uitbating | www.toerismewerkt.be
- **Provincie Limburg** – Directie Ondernemen, cel Vrijtijdseconomie: onderhoud signalisatie ruiternetwerk Lage Kempen | toerisme@limburg.be
- **Sport Vlaanderen:** peter- en meterwerking, praktische ondersteuning | www.sport.vlaanderen
- **Lokaal bestuur/lokale boswachter:** inrichting belevingselementen langs de paardenpaden
- **PaardenPunt Vlaanderen:** koepelorganisatie van de Vlaamse paardensector | www.paarden.vlaanderen
- **Regionale Landschappen:** advies over landschappelijke inrichting en onderhoud | www.regionalelandschappen.be

L

BIJLAGEN

BIJLAGE I

GEDRAGSCODE EN VERKEERSREGELS VOOR RUITERS EN MENNERS

Ruiters en menners moeten zich, net zoals alle andere weggebruikers, aan bepaalde regels houden. Maar enkel de regels volgen is niet genoeg. Samen recreëren betekent ook rekening houden met elkaar en hoffelijk zijn.

LEEFTIJD

Om als ruiter te paard de openbare weg te betreden, moet je minimaal 14 jaar oud zijn. Een uitzondering wordt gemaakt voor ruiters vanaf 12 jaar onder begeleiding van een volwassene van minstens 21 jaar. Een menner moet ten minste 16 jaar oud zijn om met zijn gespan op de openbare weg te gaan.

CONTROLE EN RIJERVARING

Ruiters en menners die met hun paard de baan op willen, moeten ten allen tijde de controle over hun paard(en) kunnen behouden. Dat houdt in dat je het paard op elk moment moet kunnen doen stoppen, vertrekken, omdraaien, versnellen of vertragen. Natuurlijk kan een paard schrikken en dit kan voor gevaarlijke situaties zorgen. De ruiter of menner moet in dat geval correct en doeltreffend kunnen reageren om erger te voorkomen.

Heb je nog niet zoveel rijervaring, dan is het dus niet verstandig om met je paard de baan op te gaan. Zorg dat je eerst voldoende ervaring opdoet in de piste onder begeleiding van een instructeur. Wil je graag voor het eerst te baan op? Overleg dan met je instructeur of iemand die veel ervaring heeft met buitenrijden of jij en je paard al veilig de weg op kunnen.

REGELS VOOR RUITERS

- Ruiters zijn verplicht op de rijbaan te rijden en dat zo dicht mogelijk tegen de rechterkant.
- Je mag met maximaal twee paarden naast elkaar op de rijbaan rijden.
- Op aardewegen en paden mag je met meer dan twee paarden naast elkaar rijden, maar je moet de regels rond kruisen en inhalen wel respecteren.
- Binnen de bebouwde kom is het verboden om de paarden te laten galopperen. Stappen en draven is toegestaan.
- Wie van richting wil veranderen, geeft dit duidelijk aan met zijn arm.
- Buiten de bebouwde kom mogen ruiters over de gelijkgrondse berm rijden.

REGELS VOOR MENNERS

- Ook menners moeten op de rijbaan zo dicht mogelijk aan de rechterkant rijden.
- Er mogen in het gespan maximaal vier dieren achter elkaar staan en maximaal drie dieren naast elkaar.
- Er moeten voldoende begeleiders aanwezig zijn voor de paarden
- Als je van richting gaat veranderen, geef je dit aan met je arm of menzweep.

VERBODEN TERREIN VOOR PAARDEN

Als ruiter of menner zijn er enkele plekken waar het niet toegestaan is om met je paard te komen:

- Privédomeinen en erven (tenzij je hier toestemming voor hebt van de eigenaar)
- Weides en velden (tenzij je hier toestemming voor hebt van de eigenaar)
- Auto(snel)wegen
- Fiets- en voetpaden

Blijf in natuurgebieden ook op de voorziene paden tenzij expliciet staat aangegeven dat het toegelaten is om ze te verlaten.

ZICHTBAARHEID

Als de zichtbaarheid beperkt is tot maximaal 200 meter, ben je verplicht om een wit of geel licht vooraan en een rood licht achteraan te dragen. Als deze lichten verenigd zijn in één toestel, plaats of draag je dit aan je linkerkant.

Extra reflectoren aanbrengen, bijvoorbeeld aan je eigen armen of benen of aan de benen van je paard, wordt sterk aangeraden.

RIJDEN IN GROEP

Buitenrijden in groep heeft veel voordelen. Zo zijn paarden vaak meer op hun gemak als er soortgenoten bij zijn. Met een grote groep de openbare weg betreden, vraagt wel om enkele extra maatregelen.

In groepen vanaf 10 ruiters moet er een groepsverantwoordelijke aangeduid worden. De groepsverantwoordelijke is minstens 21 jaar oud en moet een armband in de Belgische driekleur dragen om de linkerarm. Deze persoon is verantwoordelijk voor een goed verloop van de rit en mag op kruispunten zonder verkeerslichten het verkeer stilleggen om de volledige groep veilig te laten oversteken. Hiervoor is hij verplicht een verkeersbord C3 te gebruiken.

WEES HOFFELIJK

Ga steeds ruiterslijk om met de andere recreanten die je pad kruisen. Sommige mensen voelen zich niet op hun gemak rond paarden. Hou ook daar rekening mee. In 2023 lanceerden Sport Vlaanderen, het Agentschap voor Natuur en Bos en heel wat sportfederaties samen een hoffelijkheidsactie. Hun boodschap:

Wees hoffelijk en gun elkaar het plezier van bewegen in de natuur.

- Geef elkaar voldoende ruimte
- Waarschuw elkaar als je nadert en pas je snelheid aan
- Blijf op het pad dat voor jou bestemd is
- O ja, elkaar groeten is ook toegestaan

BIJLAGE 2

GEDRAGSCODE EN VERKEERSREGELS VOOR ANDERE WEGGEBRUIKERS

Hoe reageer je als je een ruiter of menner tegenkomt? Paarden zijn vluchtdieren en kunnen andere weggebruikers als gevaar zien. Hou daar altijd rekening mee wanneer je ze passeert. Zo zijn er enkele verplichtingen bij het naderen van een paard. Maar er bestaan nog heel wat andere tips die je kunnen helpen om veilig en aangenaam om te gaan met ruiters en menners.

VERPLICHTINGEN VOOR ANDERE WEGGEBRUIKERS (AUTO'S, ZWAAR VERKEER, FIETSERS, VOETGANGERS, ...)

- Als bestuurder moet je vertragen wanneer je een trek-, last- of rijdier op de openbare weg nadert. Vertoont het dier tekenen van angst, dan moet je stoppen.
- Als je een paard kruist of wil inhalen, moet je voldoende grote zijdelingse afstand bewaren.
- Volgens Art. 455 ben je als bestuurder verplicht om de nodige maatregelen te nemen om te voorkomen dat dieren schrikken van de lading en al wat dient om deze lading vast te maken (vb. wapperende riemen).

ADVIEZEN BIJ HET NADEREN VAN EEN PAARD

- Claxoneer niet en let ook op bij het gebruik van een fietsbel.
- Roep niet naar het paard of de ruiter/menner.
- Zet het volume van je radio niet te hoog.
- Hou je hond aan de leiband.
- Vermijd plotse en hevige bewegingen zoals rennen, springen of zwaaien.
- Doorbreek nooit een groep paarden.
- Wanneer je een paard voorbijsteekt, rijd dan voldoende ver vooruit voor je weer invoegt.
- Let extra op in vreemde situaties: objecten zoals treinen, tractoren, tunnels, bruggen, loslopende honden, etc. kunnen beangstigend zijn voor het paard.
- Ga stil staan indien het paard, de ruiter of de menner er angstig uitziet. Wacht tot ze veilig gepasseerd zijn (minstens 5 meter) om weer verder te rijden of wandelen.
- Loop niet in de richting van angstige paarden.

Paarden zijn vluchtdieren, wat betekent dat ze van nature uit weg willen vluchten van enge situaties. Het zijn ook groepsdieren. Wanneer één paard in een groep angst vertoont, is de kans groot dat andere paarden in de groep hier ook op reageren. Ruiters zullen er altijd alles aan doen om hun dier te kalmeren, maar zijn daarvoor ook afhankelijk van de goodwill van de andere weggebruikers.

HOE HERKEN JE EEN ANGSTIG PAARD?

Wanneer je als weggebruiker de angstsignalen van een paard op tijd opmerkt, kan je heel wat gevaarlijke situaties vermijden. Daarom geven we je enkele signalen mee waaraan je een angstig paard kan herkennen:

- Het paard staat stokstijf stil en de ruiter of menner krijgt het paard niet meer in beweging.
- Het paard houdt het hoofd hoog, eventueel met opengesperde ogen en neusgaten. De oren van het paard staan gericht naar datgene wat hij spannend vindt. De staart wordt in de lucht gehouden.
- Het paard staat ter plekke te trippelen.
- Het paard schiet plots snel vooruit of kruipt juist achteruit.
- Het paard steigert (gaat op zijn achterbenen staan) of bokt (slaat met beide achterbenen in de lucht).
- Het paard springt plots opzij of draait om.

Niet elk paard uit zijn angst op dezelfde manier, net zoals niet elk paard bang is voor dezelfde dingen. Naast het opmerken van bovenstaande signalen, kan je ook rekening houden met de signalen van de ruiter of menner. Hij of zij zal bijvoorbeeld een gebaar maken om je te vragen vaart te minderen als het paard bang is. Sommige ruiters dragen ook een fluohesje met daarop meer informatie, bijvoorbeeld dat het om een jong paard of paard in training gaat. Let dan extra op.

VERKEERSREGELS

Ook wanneer je een paard op de baan passeert, moet je je aan de algemeen geldende verkeersregels houden. Verlies de snelheidsbeperkingen en voorrangsregels dus niet uit het oog wanneer je een ruiter of menner kruist of inhaalt.

Meer informatie rond de verkeersregels en de verplichtingen van weggebruikers, vind je op de website van de politie. Ook bij PaardenPunt Vlaanderen kan je terecht voor meer informatie en posters om weggebruikers te sensibiliseren.

**www.paarden.vlaanderen/paard-op-de-baan-kalm-aan
www.politie.be (zoek vervolgens op "ruiter")**

VERWIJZINGEN EN VERDERE LECTUUR

BRONNEN

De informatie in dit werkboek is onder andere gebaseerd op onderstaande literatuur. We vulden de lijst ook aan met andere interessante documenten die de moeite waard zijn om te lezen als je aan de slag wil gaan met je eigen paardenpad. De bronnen zijn afkomstig uit verschillende landen, genoeg inspiratie dus.

BELGIË

Richtlijnen voor de bewegwijzering van toeristische – recreatieve netwerken voor ruiters en menners | Toerisme Vlaanderen

<https://toerismevlaanderen.be/sites/default/files/assets/documents/Definitieve%20Richtlijnen%20ruiteren%20en%20mennen.pdf>

Wat maakt een ruiter- of menroute tot een goede route? | PaardenPunt Vlaanderen

<https://paarden.vlaanderen/nl/themas/Toerisme/Wat-maakt-een-ruiter-of-menroute-tot-een-goede-route>

Oost-Vlaanderen in galop | PaardenPunt Vlaanderen en Provincie Oost-Vlaanderen

<https://paarden.vlaanderen/userfiles/file/pages/Brochure-richtlijnen-ruiterroutes-oost-vlaanderen.pdf>

Richtlijnen voor de ontwikkeling van Vlaamse ruiter- en menroutes | Sport Vlaanderen

Handleiding controles ruiterlussen | Routecontrole Vlaams-Brabant

Paardrijvakanties in Belgisch Limburg – de leukste logeeradresjes | Toerisme Limburg

https://issuu.com/toerisme_limburg/docs/def20i200i8_tl_ruiteren_logiesgids_20i2_nc

Tips voor een geslaagde natuurlijke hondenloopzone met aandacht voor de noden van de hond, begeleider en omgeving | Rivierenland Regionaal Landschap

https://www.regionalelandschappen.be/assets/afbeeldingen/F_Publicaties_algemeen/2021/hondenloopzones/hondenloopzone_tips.pdf

Ruiters en gespannen op de openbare weg | Federale Politie

<https://www.politie.be/5998/nl/vragen/verkeer/ruiters-en-gespannen-op-de-openbare-weg>

Tips – Wat als u een paard tegenkomt in het verkeer? | PaardenPunt Vlaanderen

<https://www.paarden.vlaanderen/paard-op-de-baan-kalm-aan/home>

Paarden op de openbare weg: Overzicht informatiebronnen | PaardenPunt Vlaanderen

<https://paarden.vlaanderen/nl/themas/Veiligheid-verkeersregels-en-verzekeringen/paarden-op-de-openbare-weg>

Te paard op de openbare weg: wat moet je weten? | Touring
<https://www.touring.be/nl/artikels/te-paard-op-de-openbare-weg-wat-moet-je-weten>

Het paard in het verkeer | Jan Desmet
<https://paarden.vlaanderen/userfiles/file/pages/Het-paard-in-het-verkeer-Presentatie-Jan-Desmet-Vlaamse-Sectordag-Paarden-2011-12-57-07.pdf>

Plichten van ruiters | belgium.be
https://www.belgium.be/nl/mobiliteit/andere_voertuigen/ruiters/plichten

Meer dan tweehonderd diersoorten gebruiken ecoduct 'De Warande' | De Morgen
<https://www.demorgen.be/tech-wetenschap/meer-dan-tweehonderd-diersoorten-gebruiken-ecoduct-de-warande~baaeaeda/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Ecoduct | Agentschap Wegen & Verkeer
<https://wegenenverkeer.be/natuur-en-milieu/ontsnippering/ecoduct>

Recreatief gebruik van ecoducten | Vlaanderen.be
<https://www.vlaanderen.be/inbo/nieuwsbrief-052020/kan-recreatief-gebruik-gecombineerd-worden-met-ecoducten/>

NEDERLAND

Brochure – Richtlijnen voor het inrichten van hippische routestructuren – (ruiter-, menpaden, knooppunt-netwerken etc) | Stichting Ruiteren & mannen in Nederland
<https://www.ruiterenenmennen.nl/C342-NHRP-brochure---Richtlijnen-voor-het-inrichten-van-hippische-routestructuren---ruiter--menpaden-knooppunt-netwerken-etc.html>

Onderzoek ruiterecreatie en ruitertoerisme | Kenniscentrum toerisme & recreatie
<https://edepot.wur.nl/I0962>

Eventing Richtlijnen bouw cross-country parcoursen | KNHS
<https://www.knhs.nl/media/17777/richtlijnen-parcoursbouw-cross-country-2020.pdf>

Onderzoek mogelijkheid ruiter- en menroutes in de venen | Yvonne Cornax MSc.

Handboek ruiter- en menpaden | KNHS

Vraagbaak/kennisbank | Stichting Ruiteren & mannen in Nederland
<https://www.ruiterenenmennen.nl/vraagbaak.php?nav=64>

VERENIGD KONINKRIJK

Advice on Road crossings for horses | The British Horse Society
<https://www.knhs.nl/media/17777/richtlijnen-parcoursbouw-cross-country-2020.pdf>

Equestrian and Car Parking | New Hampshire Horse Council
<http://www.nhhorsecouncil.org/NHHC%20Forms/Equestrian%20Parking-General.pdf>

VERENIGDE STATEN

Accessible Gates for Trails and Roads | James Scott Groenier

<https://studylib.net/doc/10458976/tech-tips-t-accessible-gates-for-trails-and-roads-highlig..>

Rail-trail maintenance & operation | Rails to Trails

https://www.railstotrails.org/resourcehandler.ashx?name=rail-trail-maintenance--operation-ensuring-the-future-of-your-trail-a-survey-of-100-rail-trails&id=3493&fileName=maintenance_operations_report.pdf

Equestrian Design Guidebook for Trails, Trailheads, and Campgrounds | United States Forest Service

<https://www.fs.usda.gov/t-d/pubs/htmlpubs/htm07232816/toc.htm>

Equestrian Trail guidelines for construction and maintenance | Nathan Kyle Tabor, Kathleen M. Trauth, George W. Hartman

<https://eec.ky.gov/Nature-Preserves/Site%20Management%20Resources/Missouri%20Equestrian%20Trail%20Guidelines.pdf>

AUSTRALIË

Horse Trail Infrastructure Guidelines For peri-urban precincts in Australia | Horse SA

https://www.orsr.sa.gov.au/get-active/recreation-and-trails/documents/5519_HorseSA-Book_Web-I.pdf

L

T

Download deze gids via WWW.RLLK.BE

Dit project werd mede mogelijk gemaakt door cofinanciering uit Platteland Plus, bestaande uit middelen van Vlaanderen en provincie Limburg.

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

Vlaanderen
is open ruimte

VISITLIMBURG.be

SPORT.
VLAANDEREN

